

POČITNIŠKE VILE SO BILE PONOS BLEJSKEGA LETOVIŠČA

BOŽO BENEDIK

Z razvojem Bleda v turističen kraj, v vedno bolj znano in pomembno klimatsko zdravilišče in letovišče, a tudi v središče letne in zimsko športne dejavnosti in rekreacije, se je po sredi 19. stoletja do današnjih dni sorazmerno hitro širila gradnja počitniških vil in hiš. Kraju so dajale nov vzgon v turistični smeri, se porajala v različnih obdobjih razna vprašanja in vplivala tudi na njegovo sedanjo urbanistično podobo in problematiko.

Ob začetku tega razvoja so bili naravne lepote, ugodno podnebje, zdravilne kopeli, prikupna okolica in romantična otoška cerkva sredi Blejskega jezera poglavitni nagibi, ki so vabili »višjo družbo« na Bled. Domačine in okoličane pa je otoška cerkev že dolgo privabljala kot božja pot. Henrik Costa je že v letu 1848 opisal v knjižici »Spomini na potovanja po Kranjskem« znamenitosti krajev na tedanjem Kranjskem, med njimi Bleda in Bohinja. Z njo je seznanil mestne prebivalce, kaj si je vredno ogledati, kam na izlet, kje si privoščiti počitnice. Že sredi petdesetih let prejšnjega stoletja so tako začeli na Bled prihajati prvi gosti in so začeli graditi hotele in gostišča. Prišel je Švicar Arnold Rikli in začel s svojo metodo zdravljenja ter s tem z zdravstvenim turizmom na Bledu. Zanimanje in obisk na Bledu sta se naglo večala, ko je stekla železnica Ljubljana—Trbiž (1870) in za njo še turska železnica proti Trstu (1906/8). Premožnejši sloji bivše habsburške monarhije so se vedno bolj navduševali za Bled, tu so želeli preživljati počitnice in so začeli graditi počitniške vile. Do tega časa je bil Bled reven po svojem videzu. Hiše so bile skromne, brez arhitekturnih posebnosti, brez večjega udobja; isto lahko rečemo tudi za takratne zgodnje hotele in gostišča. To stanje lepo opiše dr. Ludvik Issleib v opisu Bleda in Bohinja, ko omenja Riklijevo kopališče: »Da — prišlo je prav, le da na zunaj ni nič lepega, sploh ni ob jezeru lepih vil, kot so to v Švici ali na Bavarskem. To pa dela obalo revno. Ali se ne bi prileglo malo luksuza — to že ne more škodovati! To pa kaže edino Vila Rittmayer, le da je sredi zaprtega vrta in tako nedostopna obiskovalcem in gostom«. Najstarejše vile so nastajale na najlepših legah ob jezeru blizu obale. Tu so gradili najlepše vile, ki si jih lahko ogledamo še danes, obdane z velikimi, lepo negovanimi vrtovi, ki so jih posadili z eksotičnim drevjem. Nato so se pomikali še na druga ugodna nezazidana področja kot npr. v okolico osnovne šole, v vnožje Straže. V času med obema vojnama so gra-

dili vile raztreseno po vsem Bledu, niso pa več zavemale tako velikih površin, kakor je bilo pravilo v začetkih.

Po značilnostih (način gradnje, lastništvo, uporaba itd.) moramo v gradnji počitniških vil in hiš na Bledu razlikovati starejše obdobje do razpada habsburške monarhije, obdobje med obema vojnama in čas po osvoboditvi. Vile, nastale v prvem obdobju, so bile lepe in velike, z več etažami in grajene zelo trdno v meščanskem slogu tistega časa; imele so velike vrtove, ki so ob jezeru segali vse do njegovega brega. Prva je bila zgrajena že omenjena Rittmayerjeva vila 1853. leta. Dejstvo, da so vse zgodnje počitniške vile imele velike vrtove, je zelo koristilo zunanji ureditvi Bleda po osvoboditvi. Predstavljajmo si, kakšen bi bil videz Bleda in jezerske obale, če bi bila posejana s številnimi majhnimi in večjimi vilami v gosti pozidavi. Teh pač ne bi mogli rušiti in odstranjevati tako, kakor so v povojnem času številna privatna kopališča, ladjišča in pristane, s katerimi je bila posejana jezerska obala. Dokler pa so vrtovi obstajali, so dajali marsikateremu domačinu zaslužek, ker so jih lastniki najemali za vzdrževanje vil in vrtov. Med njimi so bili Vilko in Simon Repe, Jakob Prešeren, Simon Šebenikar in Miha Tavčar-Mežanov. Ta je bil oskrbnik vsega premoženja Windischgrätzov na Bledu. V tem obdobju so na Bledu zgradili 86 počitniških vil. Lastniki iz širših delov habsburške monarhije (Dunaj, Praga, Trst) so bili v večini (47), preostali so bili iz Ljubljane in iz drugih krajev Kranjske, slovenskega ali nemškega etničnega izvora. Toda lastništvo se je pogosto menjavalo, tako da čiste slike etničnega razmerja med temi lastniki ni ravno lahko dobiti. Počitniške vile so tedaj lastniki uporabljali zgolj za sebe, svoje sorodnike in goste.

V času med obema vojnama je veliko lastnikov, ki so ostali zunaj meja stare Jugoslavije, prodalo svoje počitniške vile novim interesentom; številni so bili zlasti iz Ljubljane, Beograda in krajev iz Vojvodine, precej manj pa jih je bilo iz Zagreba. Še vedno so se gradile nove vile in počitniške hiše, vendar na od jezera bolj oddaljenih parcelah. Toda število novih gradenj je bilo skoraj za polovico manjše, kakor v prejšnjem obdobju, a nastale so v dobrih dveh desetletjih. Izmed 49 vil in počitniških hiš je bila skoraj polovica last Slovencev, povečini ljudi iz Ljubljane, druge (25) pa so bili v lasti ljudi iz drugih pokrajin Jugoslavije, le redki pa so bili tujci.

Značilno za gradnje počitniških vil v tem obdobju je bilo dalje to, da so bile vile po večini mnogo bolj skromne od prejšnjih, da so bile po slogu zelo raznovrstne in praviloma niso imele večjih vrtov. Njim mnogo bolj ustreza pojem počitniška hiša (in celo hišica), kakor pa vila. Vse to samo po sebi kaže, da je bila večina novih lastnikov, ljubiteljev Bleda, manj premožnih in da so zrasli iz skromnejših razmer kakor lastniki iz prejšnjega obdobja. Prihajali so večinoma iz trgovskih, podjetniških in finančnih krogov. Vsaj za zadnji čas pred vojno pa lahko trdimo, da so se spreminjali tudi že pogledi na to vrsto dopustovanja.

Za vile iz avstrijskega časa in za čas med obema vojnama, čeprav zanje v manjši meri, velja, da so jih lastniki poimenovali z najrazličnejšimi imeni. Ta imena so se nato utrdila in uveljavila, da so ljudje, predvsem domačini te vile in hiše poznali zgolj samo po njih. Ta imena so se v manjšem številu ohranila in so v rabi še danes, večinoma pa nanje spominjajo le reliefni napisi oziroma pisani napisi, ki jih belež ni dobro prekril.

V štirih vojnih letih so posamezni, na Bled doseljeni Nemci (zlasti trgovci, uradniki) iz Tirolske, Koroške in deloma iz Ljubljanske pokrajine pokupili del zaplenjenih počitniških vil in hiš v prepričanju, da jim bo to dokaj poceni pridobljeno bogastvo zagotovilo nemško orožje. Marsikakšna vila pa je dajala prostor raznovrstnim uradom ali je služila za stanovanje.

Po osvoboditvi, še posebej od začetka šestdesetih let do danes, je Bled zajela prava evforija za počitniškimi hišami (le malo za počitniškimi stanovanji). Pospševala jo je sprva vsaj deloma tudi urbanistična politika lokalnih organov. Končno je nad evforijo prevladala trezna urbanistična in zemljiška politika, k čemer je v zadnjem času pripomogla tudi davčna politika in so tako preprečili razprodajo turistično izredno dragocenega blejskega prostora. V tem obdobju so na Bledu kljub vsemu, tudi umetno postavljenim oviram, zgradili kar 146 počitniških hiš in hišic; torej več kakor v obeh prejšnjih obdobjih. (V celi radovljiški občini pa je bilo v letu 1983 že 741 vikendov.) Počitniškemu bivanju namenjene stavbe so v tem času rasle med stanovanjskimi naselji, ki so povsem obkročila stari kmečki in turistični Bled. Ta naselja, pri katerih opažamo pomanjkanje kompleksne urbanistične politike in ureditve Bleda, se raztezajo od Dob, Jarš, Dindola do Jermanke in celo Rečice. Je pa nastalo nekaj vikendških naselij, a načrtovano Pod Kuhovnico je preraslo v stanovanjsko.

Počitniške hiše so v tem času gradili po precej enotnejših načrtih, vrtno površine so bile v večji meri omejene in so majhne. Lastniki se po družbeni strukturi razlikujejo od lastnikov prejšnje dobe. Močnejše so med njimi zastopani intelektualni poklici, ne manjka pa tudi obrtnikov in drugih.

Poskušali bomo opisati najvažnejše počitniške vile in hiše po poti, ki jo bomo začeli že pri omenjeni najstarejši počitniški vili na Bledu. Po legi je med najlepšimi sredi velikega parkovnega nasada prav v središču turističnega Bleda. Postavil jo je v letu 1853 Karl Rittmayer, trgovec s premogom iz Trsta, leta 1885 jo je prisvojila njegova žena baronica Cecilija von Rittmayer, že tri leta zatem pa jo je prodala Gustavu von Pongratzu iz Zagreba. V letu 1926 jo je pridobil Guido vitez Pongratz prav tako iz Zagreba. Zašel je v finančne težave in vse njegovo premoženje je prišlo nato na dražbo. To je bilo v letu 1938. Blejska občina si je pridobila prednostne pravice odkupa, saj je bilo zanj tudi precej tujih intersentov, kar bi podražilo odkup. Za Bled je bil odkup te vile s celotnim parkom izrednega pomena. Tedaj je padla ograja v parku in tako je nastalo sprehajališče za domačine in blejske goste, odprla pa se je tudi objezerska sprehajalna steza. Vila je imela tudi svoj vodovod za namakanje parkovnih nasadov. V vilo se je preselila Zdraviliška komisija, tu je bila tudi čitalnica vse do začetka vojne. V vojni je bil tu sedež blejske okupacijske občine z županovim stanovanjem. Tudi v povojnem času je bil tu sedež blejske občine. V letu 1955 so nadzidali eno nadstropje tako, da je stavba obdržala zunanjo obliko, kot jo je imela dotlej in takšna je ostala še danes. Služi pa danes potrebam lokalnih organov: Krajevniemu uradu, Krajevni skupnosti in še raznim gospodarskim organizacijam. Prav gotovo pa bi tu, na takšnem položaju, lahko služila bolj zanimivim turističnim potrebam na Bledu.

Ko že obširneje opisujemo to vilo, ne pozabimo še na zanimivost: Da bi preživljal svoj dopust res nemoteno, je Gustav von Pongratz svojemu arhitektu svetoval, da mora postaviti vrtno živo mejo ob cesti na taki višini, da ne bi bilo videti ne ljudi ne izvoščkov, ki bi hodili, se sprehajali ali vozili po cesti, kadar bo sedel za svojo mizo v jedilnici. Le otok s cerkvico naj bi bilo možno videti z njegovega sedeža ob mizi. Če si danes to pazljivo ogledamo, lahko opazimo, da je bilo to možno. Anekdota poudarja izredno lego te vile s pogledom na jezero in blejsko panorama.

Če gremo dalje ob jezeru pod grajsko skalo, si lahko ogledamo dve vili sredi lepih mirnih

vtov: vilo Muhr in nato vilo Zlatorog. Prvo je gradil graščak Adolf Muhr v letu 1892 za svoje osebje, nato pa jo leta 1908 prodal dr. Heinrichu in Mariji Luckman z Dunaja. Ta jo je zadržala za svoje letovanje vse do časa po drugi svetovni vojni, ko je prešla v družbeno last. Vrstili so se nato razni upravljalci, dokler je ni Izvršni svet SRS prenesel na Zavod za varstvo divjadi na Bledu. Tu je sedaj tudi sedež Triglavskega narodnega parka (v Gradu št. 82, danes Kidričeva cesta št. 2). Svojo zunanjo podobo je spremenila, saj jo je leta 1940 zajel ogenj in so jo nato obnovili v sedanji podobi.

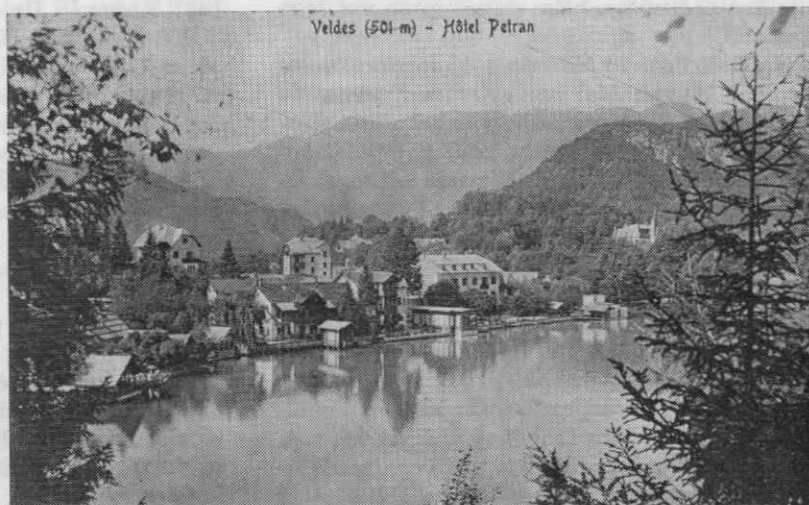
V nadaljevanju objezerskega parka je vila Zlatorog (Grad, št. 100, danes Kidričeva c. 3), zgrajena 1896 kot je na vili ob glavi »Zlatoroga« napisano. Tudi to je postavil graščak Muhr za upravitelja svojega blejskega gospostva. Ob jezerski obali je še kopališče s čolnarno. Zgodovina te vile v poznejših letih je bolj burna. Z nakupom blejskega gradu je prešla tudi vila v last Ivana Kende ter nato po stečaju in prodaji Ljubljanski gospodarski banki. Skupaj z gradom in jezerom jo je odkupila v letu 1937 Dravska banovina. Služila je letovanju, v prvi vrsti banu in njegovim družini. V vojnem obdobju je prešla v upravo Pokrajine Koroške — »Gau Kärnten« —, stanovali pa so tu občasni gosti nemške oblasti.

Takoj po koncu vojne jo je prevzelo Predsedstvo vlade SRS in jo uporabljalo za reprezentativne namene, takrat kaj drugega ni bilo na razpolago. Tu je nekajkrat sprejel tuje diplomate tudi predsednik Tito; posebej pomemben je bil sprejem ameriškega poslanca ob sestrelitvi letala nad Gorenjsko dne 9. avgusta 1946. Uporabljali so jo tudi posamezni tuji državniki. V poznejšem času ni našla več pravega mesta na Bledu; prevzel jo je

v upravljanje Zavod za gojitev divjadi na Bledu, ta pa oddal v najem Tekstilnemu združenju Slovenije.

Sama narava ob jezeru je nato ponudila več možnosti za gradnjo letnih počitniških vil šele v Mali Zaki, kamor se steka tudi cesta iz vasi Rečice. Blizu ob jezerski cesti je vila Planika (Rečica št. 88, danes na Kidričevi cesti 8). Postavil jo je Anton Burja, kmetovalec iz Rečice za hčerko, ko se je poročila z Antonom Pretnarjem. Od tega jo je pridobil sorodnik dr. Matej Pretnar, odvetnik v Trstu, pozneje v Ljubljani. Uporabljal jo je za letovanje pa tudi oddajanje. Že leta 1935 jo je prodal dr. Petru Salemu, šefu obmorske sanitete v Splitu. Leta 1942 jo je ta prenesel na ženo Julijo in sina Petra, ki sta jo leta 1947 prodala Juliji Šilih, roj. Čop iz Ljubljane. Po begu v tujino jo je leta 1952 blejska občina dala v upravljanje Regatnemu odboru za potrebe veslaškega športa, čemur služi še danes. Tu ima svoj sedež tudi podjetje »Kreda« iz Radovne.

Na tem lepem koščku, kjer priteka v jezero še Mlinščica, je bilo v prejšnjih časih postavljenih več počitniških vil, pozneje tudi manjših hiš, ki pa so jih pozneje do danes spremenili v stalna bivališča. Tako je hišo Rečica št. 83 (danes Župančičeva c. št. 12) postavil Josip Žirovnik, nadučitelj v Gorjah, znan turistični delavec, ki je nato živel na Bledu (od leta 1905); nato jo je v letu 1922 izročil hčerki Vidi Žirovnik, ta pa leta 1946 prodala današnjima lastnikoma Janezu in Martini Čufar. Danes služi turistični dejavnosti. Vrtno hišico ob njej (Rečica 95 — danes Župančičeva cesta št. 10) je leta 1940 odkupila Ema Aranicki, žena višjega ministrskega svetnika v zunanjem ministrstvu — izseljenski sektor — in ji dala ime »Hišica Pupin« v spomin na Mihajla Pupina, njihovega znanca in zasluž-

Hotel Petran na Bledu v začetku 20. stoletja. Hotel Petran je eden najstarejših blejskih hotelov, znan po dobri kuhinji. V njem je med drugimi obedoval knez Metternich

nega za pridobitev jeseniškega trikota Jugoslaviji ob mirovnih pogajanjih. Tu letuje še danes. Na ti hiši meji počitniška vila, ki jo je zgradil v letu 1940 Avgust Horak, potem ko je odkupil zemljišče leta 1934 od Hansa Munka iz Zagreba. Avgust Horak je bil industrijalec v Kranju; bil je lastnik tovarne »Inteks«, po vojni pa se je odselil in počitniško hišo je prevzel Državni sekretariat za notranje zadeve SFRJ, ki z njo upravlja še danes. Služi kot počitniški dom.

Ob Župančičevi cesti št. 6 (prej Rečica št. 117) je leta 1934 postavila svojo počitniško vilo Ela Reicher, roj. Turk iz Ljubljane. Nadelala ji je ime »Elasan«. Po nemški zaplembi jo je v letu 1943 odkupil Gottfried Haring Schönber, trgovec iz Trbiža. Danes je zopet v lasti iste rodbine in služi staremu namenu. Še dalje proti Rečici je leta 1935 odkupil zemljišče od Pavle Landshut iz Rečice komponist in dramaturg Maks Bertuch, (prej Rečica št. 120, danes Kolodvorska cesta 23). Na Bledu se je naselil po prihodu z Dunaja, kamor se je umaknil iz Nemčije po prihodu Hitlerja na oblast, saj je židovskega rodu. Živel je tudi v Nici in mu je tamkajšnji jugoslovanski konzulat izdal pooblastilo za razpolaganje imovine na Bledu. Bled je zapustil ob prihodu Nemcev, še med vojno (1942); njegovo hišo je odkupil Nemeč Adolf von Pantz. Po vojni sta jo v letu 1954 ob prodaji stanovanjskih hiš družbene lastnine na Bledu odkupila domačina Tončka Pretnar, učiteljica in mož Karel, obrtnik z Bleda, Kolodvorska cesta 23.

Rupret Krainer, lesni trgovec, je v letu 1941 odkupil stanovanjsko hišo na Župančičevi cesti št. 2 (prej Rečica št. 97), ki je bila predelana iz gospodarskega poslopja. V letu 1961 jo je odkupil od dedičev Friderik Krainer, danes pa je od leta 1978 v lasti njegove žene Elizabete Krainer. Hiša je le delno služila kot počitniška hiša; danes nima več tega namena.

Na Rečici št. 79 (današnja Kolodvorska cesta št. 19) je Marjana Korošec postavila zgradbo, ki jo je pozneje prevzel Josip Korošec, od njega pa v letu 1928 odkupil lesni trgovec Friderik Krkoč. Zaradi težkega finančnega stanja, ki je zajelo lesne prekupčevalce, jo je leta 1933 predal Mihaelu Mihorju, učitelju iz Ljubljane, ki jo je užival v poletnem času. Ker je po vojni optiral za Nemce, je bila zgradba zaplenjena, nato pa leta 1954 prodana pisatelju Ivanu Ribiču. Danes sta lastnici Draga in Martina Ribič, hiše ni več imeti za počitniško.

Na Rečici je bilo še nekaj počitniških hiš, ki pa danes mnoge nimajo več tega značaja. Tako je zgradil v letu 1940 ruski emigrant

Aleksander Solodovnik iz Beograda hišo Rečica 151 (danes Kolodvorska cesta 45). Po odselitvi z Bleda v Kanado jo je leta 1971 odprodal Avguštinu Gerdeni, odvetniku iz Ljubljane.

Na Razgledni cesti št. 6 sta v letu 1935 postavila počitniško hišo Miodrag Aleksić, invalid in solunski borec, nosilec odlikovanja Belgica orla z meči in njegova žena Gilberta, ki jo je podedovala v letu 1980. V letih pred vojno sta se za stalno preselila na Bled, s tem pa je hiša izgubila počitniški značaj. Na Rečički cesti 49 (preje Rečica št. 11) je v letu 1940 postavila počitniško hišico Alojzija Hanuš iz Beograda. Po vojni jo je leta 1949 odprodala Lei Engelman, nato pa so se izmenjavali lastniki Franc in Viljem Knific, ter Marija in Helma Poklukar, ki sta lastnici še danes. Hiša je zgubila prejšnji značaj.

V Mali Zaki je še vila »Belmond«; stoji za čolnarno (Rečica št. 55, sedaj Župančičeva cesta 26). V letu 1919 jo je z menjalno pogodbo pridobila Ivanka Kokalj, leta 1931 je bila prisojena Rudolfu Kokalju iz Ljubljane, nato pa jo je odkupila še istega leta sosednja hotelirka Katarina Korošec v turistične namene. Od leta 1934 do 1938 je bilo to premoženje v stečaju. V letu 1951 sta jo kupila ing. Friderik Krainer in Viljem Krainer vsak do ene polovice. Od 1962 so upravljali z njo dediči Matjaž, Dunja, Aleš in Marija Krainer, sedaj pa Dunja Pikula roj. Krainer.

Takoj ob tej vili je v letu 1894 Ana Jamar iz Boh. Bele 34 zgradila enodružinsko hišo Rečica št. 60 (danes Župančičeva 20), katero je po več menjavah lastnikov — Flora Hauswel, Marija Kenda — leta 1932 pridobil dr. Jože Logar, leta 1948 pa podedovali Stana Ambrožič in Ivanka Bohinjec. Takoj zatem, jo je odkupil Franc Koritnik, avtomehaničar iz Jesenic, ki se je po zadnji vojni preselil na Bled.

Na planoti nad Malo Zako sta leta 1930 do 1931 Kreuz in Helena Goldner postavila dve hiši Rečica 82 in 67 (danes pa Kolodvorska c. 35 in 37). Obe sta bili izrazito počitniški; leta 1937 je obe odkupil trgovec Ivan Rus, po dedovanju pa sta v lasti Jože Rusa, enega izmed ustanoviteljev OF in bivšega podpredsednika AVNOJ. Še danes imata isti značaj, uporablja ju skupaj z družino v počitniške namene.

Na planoti nad Malo Zako je bila v letu 1936 postavljena počitniška hiša Karla Schneiderja, ki je pribežal na Bled pred Hitlerjevo vladavino; bil je židovskega pokolenja, žena pa Slovenka Marija Ravnikar. Po okupaciji je bila hiša na Rečici št. 119 (danes Kolodvorska c. 49) zaplenjena in podeljena »Pokrajini Koroška« in prodana Herlini Lagger iz Trbiža. Po vojni in smrti Karla

Schneiderja je bila hiša izročena njegovi ženi Mariji in sinu Petru. Po dolgotrajnih pravnih zapletljajih je v letu 1970 ostala lastnica do 3/4 vdova Marija Ravnikar, stanujoča v Münchnu, ostali delež pa je bil odprodan Matevžu Košenini iz Ljubljane in solastnikom. Hiša je obdržala značaj počitniške vile.

Na najlepše eksponiranem položaju na planoti je že ob koncu leta 1884 zgradil počitniško vilo ruski diplomat Valerius Jadowski, takrat generalni konzul na Krfu. Tu je preživel marsikatere počitnice (na Rečici št. 49, danes Kidričeva c. 9), po prvi svetovni vojni leta 1919 jo je odkupil Vinko Jan, lesni trgovec iz Gorij. Leta 1933 pa jo je zasegla Ljubljanska Kreditna banka, takoj zatem pa odkupil Josip Mikuličič iz Zagreba. Vila je bila skupaj z vrtom lepo vzdrževana in so v poletnih mesecih preživljali počitnice v njej diplomati, akreditirani v Beogradu. Imela je svoje tenis igrišče. V povojnem času so jo napolnile stranke, leta 1962 je bila podržavljena in je tudi danes ter služi le še stanovanjskim potrebam, pa čeprav si je težko zamisliti lepšega položaja. Na vrtu, ležečem proti jezeru, je bila nekoč ledenica, danes predelano v sila dotrajano kajžico. Ta je še last dr. Feliksa Mikuliča in naslednikov, ki žive v Švici in Argentini. Če nadaljujemo pot po obali okoli jezera, si lahko ogledamo novejšo vilo »Sončnico« (Rečica št. 127) Kidričeva c. 10, ki sta jo zgradila bivši minister in ljubljanski župan Ivan Hribar z ženo Marijo v letu 1936. To je bila zadnja vila, zgrajena ob samem jezeru na tako izpostavljenem položaju. Med vojno je bila zaplenjena, leta 1942 jo je odkupil lesni trgovec iz Trbiža Karl Lager. Po vojni jo je pridobila Marija Hribar, žena Ivana Hribarja, po njeni smrti pa nasledila hčerka dr. Zlatica Hribar. Zaradi zasedenosti s strankami jo je le redko uživala v poletnem času. Zato se je v letu 1972 odločila in jo prodala območni vodni skupnosti Kranj in Zvezi vodnih skupnosti Slovenije, Ljubljana. Tu je danes Limnološka postaja Bled.

Ko se iz Velike Zake vračamo proti Bledu, sledi na pobočju kot prva vila, nekdanja last Marije Kesler, (Mlino št. 85, danes Kidričeva cesta 11). Zgradili so jo v letu 1905. V letu 1940 je to vilo s pašnikom okoli nje prisodila svojim hčerkam Miri Čop, Ani Zupančič, Veri Albreht, vse iz Ljubljane in Slavi Švarc iz Beograda. V letu 1941 je bila zaplenjena po okupatorskih oblastnikih, takoj po vojni pa vrnjena bivšim lastnicam. V letu 1963 so se po dedovanju povečali deleži Zupančičeve in Albrehtove, po smrti omenjenih pa so si premoženje podelili arh. Marko Zupančič, prof. dr. Andrej Zupančič in dr. Jasna Kmetova, vsi iz Ljubljane. Tu je bil poletni dom Otona

Zupančiča, tu je preživel počitnice, obiskovali pa so ga številni slovenski kulturniki, saj skoraj — da ni bilo slovenskega pisatelja, slikarja tistega časa, ki ne bi bil gost v tej lju-beznivi hiši.

Malo dlje v gozdu stoji počitniška vila z manjšo hišico na dvorišču. Postavila jo je Marija Fröhlich iz Ljubljane. To je bilo leta 1898 (Mlino 74, danes Kidričeva cesta 12). V letu 1919 jo je odkupil dr. Arnold Fröhlich, zobozdravnik z Dunaja, ter je tu s svojo družino preživel počitnice vse do druge svetovne vojne. Po vojni je prešla v družbeno last, leta 1954 jo je prevzelo v upravljanje Društvo slovenskih književnikov, v zadnjih letih pa Društvo muzealcev Slovenije.

Prav tako v gozdu je vila »Ak« (Mlino št. 91 — danes Kidričeva cesta 14), zgrajena leta 1895. Postavil jo je Anton Kokalj, ki je s svojo družino živel v Gradcu, sledil mu je njegov sin Anton, nato pa jo je leta 1935 podaril Mariji Wutschnig, roj. Kokalj. V letu 1954 je bila dodeljena Hotelu Toplice, nato pa z menjalno pogodbo v letu 1964 Julijani Molnar, bivši hotelirki na Bledu, v zameno za stanovanje v hotelu Toplice. Leta 1969 sta jo podedovala Franc in ing. Aleksander Molnar ter prodala leta 1978 Republiškem sekretariatu za notranje zadeve, zadržala pa za sebe še vrtno hišico z garažo (Mlino št. 91 — danes Kidričeva cesta 14). Delček jezerske obale sta dr. Andrej Ferjančič, državni poslanec in podpredsednik avstrijskega parlamenta na Dunaju in njegova žena Julija, operna pevka, odkupila v letu 1895 od Antona Mandeljca iz Mlina št. 2 in zgradila vilo »Mirni dol« (Mlino, št. 66, Kidričeva cesta št. 18). Po smrti Andreja Ferjančiča so njegov delež podedovali žena Julija, sin Srečko in hči Ana por. Pirgo. Obiskovali so jo v poletnih mesecih. Leta 1941 je bila zaplenjena, vrnjena 1947, ko jo je odkupilo Predsedstvo vlade FLRJ in jo vključilo v kompleks »Vile Bled«. Pri zadnjem obnavljanju vile leta 1971 so jo zaradi vlažnosti porušili. Nazivali so jo tudi »Rankovičeva« vila, saj je bila njemu namenjena. Tu že pridemo do dvorca, ki ga je v letih 1883 do 1885 postavil na proštijških otoških njivah knez Ernest Windischgrätz za poletni počitek, obiskovali pa so ga tudi v zimi. Po prvi vojni ga je odkupil kralj Aleksander v letu 1922; tu je bila letna rezidenca »Suvobor«. Že naslednjega leta jo je podaril ženi kraljici Mariji. Dvorec so v letu 1937—1938 porušili zaradi gradnje novega, ki pa so ga dokončali šele v letu 1947 kot reprezentančni objekt Predsednika Republike, v lasti FLRJ; leta 1962 ga je prevzel Izvršni svet SRS.

Pri podeljevanju gradbenega dovoljenja za prvotni dvorec so sodelovali takratni blejski

župan Anton Wester, Johann Mallner in Lovro Poljanec, graditelja Windischgrätza pa je zastopal Franz Richter v. Neumann z Dunaja in ing. Ernest Köbler, ki naj bi pripravil tudi vse načrte. Ta je tudi vodil gradbena dela, ki so jih izvajali v lastni režiji s svojimi delavci (namreč zidarji, tesarji, kamnoseki), le težake so poiskali na Bledu. Žal so vse listine, načrti, obračuni in pa fotografije v zvezi z tem dvorcem pogoreli v gradu Haasberg pri Planini. Le še malo podatkov hranijo v Trstu pri upraviteljih sedanjega Windischgrätzovega premoženja. V območju Vile Bled je danes tudi vila »Draga« (Mlino št. 108 — danes Kidričeva c. 21), ki jo je v letu 1931 postavil Drago Mihajlovič iz Beograda. Med vojno je bila zaplenjena, leta 1947 pa jo je odkupilo Predsedstvo vlade SFRJ ter jo vključilo v območje Vile Bled.

Na Mlinem (danes Mlinska cesta št. 34) na razgledni točki nad vasico je v letu 1939 postavil svojo počitniško vilo Ference Allen Shone, takratni tajnik angleškega poslanika v Beogradu. Po vojni je prešla v družbeno last, leta 1965 pa jo je odkupil Ivan Fabjan z Bleda in je izgubila svoj počitniški značaj. Tik ob zidu, ki obkroža Vilo »Bled«, je bila v letu 1908 zgrajena počitniška vila »Kajtimar« Dora Arnolda iz Trsta, ki jo je leta 1917 prodala Josipu Tribuču iz Glinca pri Ljubljani, ta pa leta 1928 Ani Kramer, ženi direktorja »Jutra« dr. Alberta Kramerja. Leta 1938 je bila prisojena dr. Albertu Kramerju, upokojenemu ministru in senatorju. Vila (Mlino št. 90 — pozneje Kidričeva cesta 17) je prešla v letu 1941 v last nemškega okupatorja, odkupil pa jo je leta 1943 Wahta Lakony, poročnik iz Berlina. V letu 1946 je prešla v družbeno last in bila ob izgradnji vile »Bled« porušena skupaj s kopališčem.

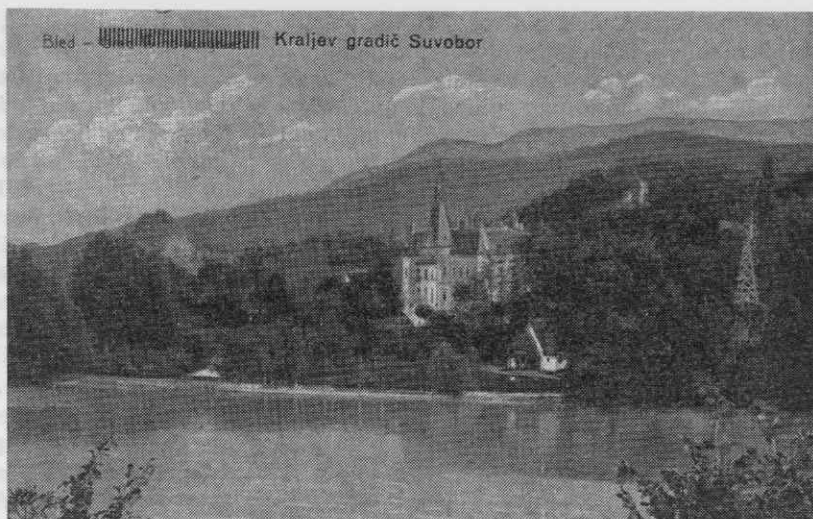
Že zunaj obzidja ob cesti, ki vodi okoli jezera, je v letu 1925 zgradil počitniško vilo (Mlino št. 103 — danes Kidričeva cesta 19) Mihajlo Protić, višji uradnik iz Beograda. Leta 1941 je bila vila zaplenjena po nemški oblasti, a 1954 jo je odkupil Mirko Štebih, uslužbenec Železarne. Po njegovi smrti je ostala v družinski lasti.

Lepo število počitniških vil bomo našli v smeri proti središču Bleda ob jezerski obali in na nadjezerski planoti z lepim razgledom na jezero z otokom. Vrstile so se kar od bivšega hotela Petran dalje. Leta 1904 je Ivana Klinar postavila vilo »Marija« (Mlino št. 69) in jo leta 1910 podarila Otu Ketteju, deželnemu vladnemu koncipientnemu praktikantu v Radovljici in njegovi ženi Elizabeti. Leta 1919 jo je odkupila Pavla Roblek, žena blejskega lekarnarja, 1920 pa Eliza Tominšek —

soproga ljubljanskega odvetnika. Po zaplembi med vojno so jo leta 1949 porušili zaradi rekonstrukcije ceste. Enako usodo je doživela sosednja vila »Melita« (Mlino št. 45), ki sta jo zgradila leta 1878 Franc in Uršula Souvan, veletrgovca iz Ljubljane. Leta 1904 je bila prisojena Urši Souvan, a leta 1922 so jo dobili dediči Marjana Kumpa, Franc Souvan, dr. Robert Souvan in Brigitte Souvan. Takoj zatem jo je odkupil Rafael Thaler, veletrgovec iz Škofje Loke, 1932 podaril ženi Tereziji, a ta nekaj let pozneje Meliti Tomič, roj. Thaler. Po vojni je bila po zaplembi porušena. Kot počitniška vila je bila dalje zgrajena hiša Mlino št. 5 (danes Mlinska cesta 1), postavil pa jo je Cajetan Freiherr Lazarini, leta 1888 jo je podaril Cristini Lazarini iz Ljubljane. Leta 1891 jo je odkupila Matilda grofica Blagaj-Ursini. Do takrat je res služila lastnikom za poletni čas, po nakupu Dragotina Repeta leta 1897, pa je postala trgovska in stanovanjska hiša, kar je še danes.

Na povišani planoti nad obalo in obstoječo jezersko cesto omenimo kot prvo vilo, ki jo je začel graditi leta 1925 dr. Teodor Verbicki iz Beograda. Po zaplembi v vojnem času jo je leta 1954 odkupil in dogradil Anton Erman z Bleda, Kidričeva cesta 20. To je tudi današnja hišna številka (prejšnja Mlino št. 106). Danes služi počitniškim potrebam. Rudolf Groschel iz Trsta je v letu 1907 postavil vilo Mlino št. 88 (danes Cesta Gorenjskega odreda št. 2). Leta 1920 jo je podaril svoji ženi Heleni, roj. Suthova, ta pa leta 1921 prodala Ivanu Zupanu iz Velikega Mengša. Leta 1922 je že last Franca Vekača, veletrgovca iz Ljubljane. Leta 1923 jo je odkupila internacionalna kopališčna in hotelska delniška družba z začasnim sedežem na Bledu. Tu naj bi imela svojo igralnico na Bledu. Leta 1928 jo je pridobila na dražbi Marija Vokač, žena veletrgovca iz Ljubljane. Po zaplembi v vojni so jo dediči Franc Vokač, Malči Škapin, Antonija Kamušič in Josip Ogrinc odprodali Predsedstvu vlade SFRJ. Od 1962. leta je v upravljanju Uprave zgradb, uradov in zavodov LRS v Ljubljani, danes je v njej uprava vile »Bled«.

V sosedstvu je leta 1906 zgradila vilo Adela Skaberne (Mlino št. 87, danes Cesta Gorenjskega odreda št. 1). V letu 1927 je bila prisvojena Avgustu in Milanu Skabernetu, veletrgovcema iz Ljubljane, v vojnem času je bila zaplenjena in jo je leta 1943 kupil Ernest Schönberg. Ko je bila po vojni vrnjena bivšim lastnikom, so jo leta 1953 podedovali do polovice Bogomila Skaberne, od leta 1962 last ing. Gregorčiča, ostalo polovico pa Marko in Miha Skaberne. Vila še danes služi počitniškim potrebam.

Windischgrätzov dvorec, v času med obema vojnama kraljev gradič Suvobor

Ob Jezernici je iz kmečke hiše Jakoba Pazlerja iz leta 1866 in Josipa Prežlja iz leta 1889 po večji obnovi v letu 1920 postavila počitniško vilo Josipina Mondekar, trgovka iz Zagreba (Mlino 61 ali danes Cesta svobode št. 43). Po zaplembi v letu 1945 in odkupu leta 1954 je prešla v last solastnikov Janeza Kunčiča, Andreja Žumra in Kati Potočnikove. Seveda je s tem izgubila počitniški značaj.

Na prostrani livadi ali bolj parku nad objezersko cesto je leta 1910 Josipina Hromek začela graditi, naslednje leto Ana Hronek roj. Supova, dokončala vilo Mlino št. 93 (danes cesta Gorenjskega odreda 3), še isto leto je vilo odkupil Rudolf Schuchard, industrijalec iz Trsta. Po prvi svetovni vojni leta 1921 so jo pridobili Teodor in Herman Schuchard iz Leipziga ter Friderika Baucela iz Trsta, naslednje leto pa jo je odkupil Franc Vokač, veletrgovec iz Ljubljane, in nato leta 1930 Eleonora Šverljuga, dvorna dama kraljice Marije in žena finančnega ministra dr. Stanka Šverljuge. Zunanost in notranost vile je opremil naš mojster Jože Plečnik. Po vojni jo je v letu 1952 prevzela z menjalno in darilno pogodbo v celoti z obsežnim parkom vred Akademija znanosti in umetnosti Slovenije. To vilo so uporabljali v počitniške namene; danes pa za potrebe počitniškega doma.

Ob jezerski obali proti središču Bleda je leta 1878 Janez Skale iz Ljubljane postavil vilo Mlino št. 1 (danes Cesta svobode 35). Leta 1894 sta odkupila to posest Josip in Terezija Lenče iz Ljubljane, nato pa je bila med vojno zaplenjena. Leta 1947 sta jo podedovali Pija Likovič in Mihaela Oražem, ki sta jo odprodali tovarni Tomos za počitniški dom. Hišniško hišo (Mlino 86, danes Cesto Gorenjskega odreda 33) pa je odkupil leta 1959 univ. prof. dr. Leo Šavnik, za njim dedoval sin Boris, študent

medicinske iz Ljubljane, v letu 1980 pa odkupila Margareta Zakonjšek-Rupnik iz Ljubljane.

Pod sedanjim počitniškim domom Tomos je bila na tej cestni ožini zgrajena na sami obali še vilo »Terezina« (Mlino št. 3). Bila je last istih lastnikov kot zgornja vila. Porušili so jo kot prvo zaradi rekonstrukcije ceste na Mlino.

Na zemljišču sredi parka pod Stražo je v letu 1871 Jeanette Pongratz iz zagrebške veje Pongratzov postavila vilo — lahko bi rekli celo dvorec (Želeče 26; danes Ulica narodnih herojev št. 10). Leta 1878 je prešla v last velikašu dr. Ritterju von Pongratzu, veleposestniku z gradu Komenda na Štajerskem. Tu je večkrat letoval znani hrvaški slikar Vlaho Bukovac. Na njegovih potretih so vidni detajli iz vrta te vile. Leta 1931 je bila vilo prisojena Mariji Pachta, veleposestnici z gradu Komenda. Po vojni je prešla v družbeno last v letu 1948, nato pa leta 1950 v upravljanje Slovenija ceste za potrebe počitniškega doma.

Vili je pripadalo tudi gospodarsko poslopje s hlevom. To v medvojnem času ni več služilo svojemu namenu; zanj je skrbel eden najstarejših blejskih čolnarjev Matija Ambrožič, takoj po zadnji vojni so poslopje zaradi predvidene gradnje blejske obvoznice porušili.

Na samem pobočju Straže sredi lepih gozdov je leta 1895 Roza S. Vok iz Ljubljane postavila vilo Želeče št. 41 (danes pod Stražo 1). Leta 1918 je pripadla Janezu Voku Collim, kapetanu korvete iz Budimpešte. V medvojnem obdobju leta 1924 jo je odkupil dr. Gustav Holik, primarij iz Domažlic na Češkem, leta 1935 pa Matilda T. Svoboda iz Prage. Tik pred drugo vojno jo je odkupila

Jula Molnar, lastnica hotela Toplice, vendar je ni nikoli uživala niti ni bila ta pogodba priznana. Vila je v medvojnem času služila po večini turističnim namenom. Danes upravlja z njo hotel Toplice in služi za stanovanja njegovih delavcev.

Na posebej izpostavljenem položaju nad jezerom je v letu 1870 zgradil Kajetan Freiherr v. Lazarini vilo Mlino št. 72 (danes Cesta svobode št. 31) imenovano »Villa Bella« ali »Beli dvor« in gospodarsko poslopje (Mlino št. 65, Cesta svobode št. 29). Vilo je nasledila nato Kristina v. Lazarini iz Ljubljane. Sledil je nakup solastnikov Janeza Veitzer z Dunaja, a nato je celotno premoženje odkupil zasebnik Arthur Retti iz Trsta, eden najbogatejših ljudi v bivši Avstro-Ogrski. V letu 1922 so posest nasledili solastniki Mercedo Retti-Marsanich, Anemarija Retti, Antonija Ubaldini Torreferma ter Sergij in Ivana Retti Marsnache. Iz te družine izhaja tudi slavna filmska igralka Claudija Marsani! V poletnih mesecih so zahajali na Bled, postavili pa so okoli vsega posestva tudi kamnit zid, ki nosi ob vhodu letnico »1870«. Pod vilo na obali jezera je bilo ladjišče z leseno lopo. V letu 1930 je vilo odkupil ljubljanski trgovec in tovarnar Ivan Bonač. Ta je osebno ni užival, temveč oddajal v najem članom diplomatskega zbora na Bledu. Med vojno je bila zaplenjena, nato vrnjena Ivanu Bonaču in leta 1948 ponovno zaplenjena. V letu 1953 jo je upravljalo Predsedstvo vlade LRS. Tu je nekaj časa imelo svoje prostore v poletnem času ministrstvo za zunanje zadeve. Leta 1953 jo je prevzel v upravljanje hotel Toplice, ki jo ima še danes, a služi pisarniškim potrebam.

Na skalnem jezerskem obrežju ob predoru je v letu 1894 zrasla hiša Želeče 45 (Cesta svobode 22). Postavil jo je Primož Žontar iz Grada, nato pa so se vrstili številni lastniki od Petra Žontarja leta 1896, Friderika Olifčiča iz Bohinjske Bele, Jakoba Peternela do ene polovice, Selima Trdina vse le po eno leto, nato pa 1906 Melanija Luckmann z Javornika in 1919 Herbert Luckmann iz Ljubljane. Leta 1921 pa jo je kupil Avgust Praprotnik, bančni direktor iz Ljubljane, znan zlasti iz okupacijskega obdobja v Ljubljani, naslednje leto jo je podaril svojemu sinu Avgustu, ta pa 1956 zaradi prezadolženosti svoji materi Frančiški Drenovec, ki jo je prodala 1969 Gostinskemu podjetju »Ljubljana«, pač za potrebe počitniškega doma.

Na poti proti središču turističnega Bleda ob jezerski obali sta bili počitniški vili Želeče 11 in 12. Obe sta bili porušeni tik pred zadnjo vojno oziroma takoj po njej. Zgrajeni sta bili leta 1871; zgradila jih je Marija Fichtenau iz Zagreba. Leta 1885 sta bili prisojeni solast-

nikom Louisi Ruff, Ani Jeloušig v. Fichtenau in Mariji Jeloušig v. Fichtenau. Veliko vilo so imenovali »Vila Fichtenau« in tudi že v prvih letih oddajali turistom. Leta 1892 je odkupila to premoženje Matilda Hrovatin iz Ljubljane-Polja, že leta 1901 pa je lastnik postal Maksimilijan Fischer, cesarski svetnik v Tbilisiju, a za njim je vse podedovala njegova žena dr. Zdenka Fischer, pozneje poročena Lisenko. Leta 1940 je eno odkupila Dravska banovina zaradi regulacije objezerske ceste in jo porušila. Vrtno vilo imenovano »Ermittaž« pa je prevzela Uprava za ceste LRS in jo porušila 1949. leta.

Le čez cesto so leta 1886 postavili za Matildo Georgevit de Apadia vilo v Želečah št. 11 (danes Cesta svobode 27). Leta 1922 sta jo odkupila dr. Josip Ažman in dr. Karel Kuhelj, oba odvetnika iz Ljubljane. Njima je bila zaplenjena v letu 1947. Leta 1954 sta jo odkupili Zdenka in Hermina Dolinar, po letu 1974 pa podedovali kot solastniki Hermina Dolinar, ter sinova Dušan in Darko. S tem pa ni imela več počitniškega značaja.

Ko smo se okoli jezera povrnili proti središču Bleda omenimo, da je bila na obali zgrajena tudi vila Želeče št. 14. Zgradil jo je leta 1888 na zemljišču Marije Peternel Franc Murnik, leta 1898 pa jo je pridobila Justina Murnik in jo leta 1933 podarila Leopoldu Stuchlyju. Ta je že v času pred prvo vojno živel v tej vili in od tega časa je ni mogoče več imeti za počitniško. V letu 1937 je bila podarjena Ediju in Anici Stuchly, leta 1939 pa jo je odkupila Dravska banovina in porušila. Ob glavni prometni cesti nasproti današnji Festivalni dvorani je stala hiša Grad št. 25. To je postavil 1867 do 1869 Gustav Toenies, eden večjih gradbenikov v Ljubljani. V letu 1889 so razdelili premoženje na Gustava, Adolfa, Viljema in Emila, pozneje leta 1913 so ostali lastniki Gustav, Viljem in Emil. Po raznih delitvah so bili lastniki v letu 1923 Viljem Toenies, industrijalec v Ljubljani, Rudolf, inž. in arhitekt, Marjana Pernar, žena polkovnika v Celovcu, Štefanija Harter, žena inženirja na Dunaju in Emil, tovarnar in arhitekt v Ljubljani. Vilo so uporabljali za počitnice; že v prvih letih pa so jo med prvimi oddajali tudi gostom. Leta 1930 je to lepo posestvo v središču Bleda ostalo v lasti Gustava Toeniesa in Friderika Kornbauerja. V tem času je hiša pogorela, nato pa je celotno zemljišče z obalo in na obeh straneh ceste odkupila Tila Vovk, lastnica pensiona Mon Plaisir, ki mu je Toenieseva hiša zakrivala pogled na jezero.

Ob jezeru na posebej izpostavljeni lokaciji je leta 1868 Marija Grumnig postavila vilo Grad št. 77 (danes Cesta svobode št. 18). V letu 1889 jo je podarila dr. Alfonzu Moscheju, znanemu odvetniku v Ljubljani, ki je imel

zasluge za blejski turizem pri postavitvi Zdraviliškega doma in je branil tudi blejske čolnarje v boju proti lastniku jezera A. Muhru. Nato sta jo leta 1902 podedovala Vera Valenta pl. Marschurm, žena profesorja in zdravnika, ter Emil Mosche, pravnik iz Ljubljane. Leta 1922 je postala lastnica Vera Valenta, roj. Mosche in bila vse do časa po vojni, ko je postala vila družbena last. Leta 1952 jo je prevzelo Vojno podjetje za ugostiteljstvo in turizem »Sloboda« Bled. To je vilo tudi obnovilo ob stari zunanji podobi, saj je veljala za eno najbolj razkošnih vil na Bledu (Astoria).

Nasproti vile »Valenta« je pod cerkvijo sv. Martina leta 1874 Vincenc Pavlič postavil vilo Grad št. 77 ali 81 (danes Cesta svobode št. 16). V letu 1884 jo je kupil znani ljubljanski zdravnik dr. Ludvik Jenko. Z izročilno listino so si v letu 1911 podelili to premoženje na dr. Ludvika Jenka, Miljutina Jenka, dr. Eleonoro in Anico Jenko. Po številnih pravnih poslih, delitvah in daritvah je med drugimi solastniki bila tudi znana zdravnica dr. Jolanda Jenko za njo pa njena hčerka dr. Jenko-Goryer. Leta 1977 je vila postala last Janeza Jerala in mldl. Marka Lebernika, oba iz Ljubljane. Vila vse do danes služi le počitniškim potrebam.

S tem smo zaključili sprehod ob obali jezera in si ogledali počitniške vile, za katere so si bivši lastniki zagotovili najlepše lokacije, ki jih na Bledu premorejo.

Sedaj se napotimo še na območje osnovne šole in Pod Stražo — tja, kjer so si številni občudovalci Bleda, ki niso imeli sreče, da dobe svoj prostor ob jezeru, izbrali prostor za svoje počitnikovanje.

Prvo območje, kjer so že od prvih začetkov turizma na Bledu radi naseljevali tujci tako iz tujine kot naše dežele, je bilo sredi kmečkega naselja Želeč in v podnožju Straže. To je bilo sicer kaj blizu jezera in turističnega središča, pa vendar še sredi mirnega okolja. In to je bilo mnogim pogodu.

Če se napotimo od hotela Lovec proti Želečam, proti vznožju Straže, je v začetku vila Dobrota (Zagorice št. 63, sedaj Cankarjeva cesta št. 5). Postavil jo je leta 1907 na zemljišču Jožeta Ažmana iz Zagorice št. 33 Anton Szelay iz Ljubljane, leta 1925 pa odkupil Čiro Kamenarovič, ravnatelj Jadranske banke iz Ljubljane. Ker je bil doma iz vasi Dobrota v Črni gori, je vilo po njej tudi imenoval. Zaradi konkurza je prešla v last Kmečke hranilnice v Ljubljani, v letu 1940 pa sta jo odkupila Evgenija Nikolajska in inž. Sergije Adrianov, po poroki je bila prisojena Evgeniji Adrianov. Leta 1956 jo je odkupil Izvršni svet AP Vojvodine. Uporabljajo jo v počitniške namene. Malo dalje je vila (Zagorice št. 64, Cankarjeva cesta št. 7), katero je v enakem

slogu zgradila leta 1907 Marija Stefanelli iz Gradca, nato pa jo je leta 1912 odkupil Emerik Mayer, veletrgovec z Gradca. Po prvi svetovni vojni je bila prisojena Anemariji Stefanelli v. Prenterhoff Hohenmauer iz Gradca. Leta 1923 jo je odkupila Ljudmila Mankoč, zasebnica iz Trsta, nato pa leta 1923 Zora Marić, žena industrijalca iz Zagreba. Na vrtu so postavili še hišico za osebje. Na začetku vojne je prešla v last okupatorja, nato pa jo je podedovala Blanka Glumac, hčerka Zore Marić. Ta je svojo polovico prodala, druga polovica pa je bila nacionalizirana. Leta 1954 so jo odkupili Olga Pernuš do ene polovice, ostalo pa je pridobila delno po zamenjavi delno po odkupu Marjana Pernuš, ki jo je podelila hčerki Marjanci in zetu Božu Benediku. Tako je postala stanovanjska hiša. Takoj zatem je vila (Zagorica 65, sedaj Cankarjeva cesta št. 9), zgrajena v letu 1906, postavila pa jo je Erna Eisl z Dunaja, leta 1922 jo je odkupil Jernej Pintar, bančni ravnatelj iz Ljubljane. Zaradi konkurza jo je pridobila Kmetška posojilnica Ljubljanske okolice. Že leta 1941 jo je odkupila Danijela Čeč; okupatorska oblast jo je nato zaplenila v letu 1942. V vojni pa sta jo odkupila Alfred Ruda, fotograf iz Ljubljane in Cita roj. Kinz. Leta 1945 je bila vrnjena prvotni lastnici Čečovi, nato pa leta 1953 zaplenjena. Po zamenjavi jo je od blejske občine pridobil Janez Pretnar z Bleda, nato pa jo je leta 1958 prodal OLO Zrenjanin v počitniške namene.

Na nasprotni strani ceste je vila (Želeče št. 32, sedaj Cankarjeva cesta 4), ki jo je zgradil Janez Manner, avstrijski častnik iz Ljubljane; leta 1893 je bila prisojena Ani Manner in 1920 prodana dr. Alojzu Praunseisu, zobozdravniku iz Ljubljane. Leta 1928 sta jo odkupila Kosta in Zorka Arsenič iz Zagreba, leta 1931 pa Ivana Strojanišek, roj. Vrabec, trgovka iz Ljubljane. Ko je bila med vojno zaplenjena po nemški oblasti, jo je odkupil Viljem Schwickert, priseljenec iz Gorice. Po vojni leta 1947 je po zplembi prešla v družbeno last, a po zamenjavi jo je pridobila Antonija Ambrožič, nato pa leta 1978 po dedovanju inž. Marjan in Ruža Šolar. Danes služi stanovanjskim namenom.

Dalje od tod je vila Svoboda (Želeče 37 — danes Cankarjeva cesta 8), ki jo je zgradila leta 1892 Josipina Svoboda, leta 1895 prisvojila Viljemini Svoboda. Po dogovoru so jo leta 1940 pridobili kot solastniki Marija Svoboda, Ana Hetmenczyk, roj. Svoboda in Berta Heinrich, roj. Svoboda iz Salzburga. V tem času je služila turističnim potrebam, saj je bil tu pension »Svoboda«. V letu 1946 je prešla v družbeno last. Na vrtu je bilo manjše poletno splotje (Želeče 13 — Cankarjeva cesta 16), ki sta ga v letu 1954 odkupila Franc in Amalija

Ravnik po letu 1975 pa je postal lastnik po dedovanju Franc Ravnik. Obe hiši služita sedaj stanovanjskim potrebam.

V smeri proti vaškemu jedru nekdanje vasi Želeče je Marija Baumgartner, roj. Valenčič, zasebnica iz Ljubljane, zgradila leta 1900 vilo (danes Želeška c. 25) na zemljišču, ki ga je odkupila že Ivana Pokorn od želeškega kmeta Simona Kežarja. V letu 1911 je prešla v roke firme Karl Kauschegg, katere naslednik je bila firma Schneider-Verovšek, znana veletrgovina z železnino iz Ljubljane. Od nje jo je 1919 odkupil Jurij Verovšek, leta 1936 pa nasledila žena Matilda Verovšek, roj. Frančič. V letu 1943 jo je po zaplembi odkupila Gisela Kossau iz Ljubljane; do leta 1969 so se menjavali lastniki Jurij Verovšek, Marija Korošec, Anica Rustja, Elizabeta Faganel in Adalberta Jakopič kot solastniki. Le delno služi še danes za počitniške namene.

Takoj ob meji Verovškove hiše je bila leta 1930 zgrajena vila Sevenard (Želeče št. 63, danes Želeška cesta št. 21), postavila sta jo Aleksander in Margareta Sevenard. Služila je za tem gostinskim namenom v letu 1944 pa jo je prevzela Margareta Wendt, ki se je po vojni izselila v ZDA. Posamezna stanovanja so bila razprodana (1969) Dragomiru in Stevu Joksiču, Ljudmili Cirman-Smilji Guiquem-pois-Bruxelles (1978) in leta 1979 Mariji Kolkalji z Bleda. Tako služi sedaj le stanovanjskim potrebam.

Na obsežnem zemljišču, kjer stoji danes ponosni Golf hotel in delno tudi hotel Kompas, sta bili sredi obsežnega parka dve razkošni vili. Z izrednim pogledom na jezersko panoramo Bleda je bila zgrajena v letu 1888 počitniška vila (Želeče št. 33, pozneje Želeška cesta 4), ki jo je zgradil Viljem Himmelbauer z Dunaja. V letu 1918 jo je nasledila njegova žena Margareta. Ta se je leta 1919 ponovno poročila in prejela ime Barthoty de Génève. V letu 1920 je vilo odkupil dr. Egon Stare, odvetnik in javni delavec iz Trsta, pozneje Ljubljane. Vila je imela še gospodarsko poslopje z garažo (Želeče 33 a, pozneje Želeška cesta 2). Po vojni je vse premoženje prešlo v družbeno last in so objekti služili stanovanjskim potrebam na Bledu. Ob gradnji hotela Golf in Kompas so obe stavbi leta 1979 podrti.

Na vrtu te vile je bil tudi znameniti vodnjak s toplo termalno vodo. Po vojni so še vrtali okoli tega studenca in iskali za toplejšimi vreli. Delno so v tem uspeli. Danes je še videti ta studenec med obema hoteloma.

V letu 1983 so zaradi gradnje porušili še vilo »Savico« (Želeče 22, pozneje Želeška cesta 1). Sredi res obsežnega parka, ki naj bi služila kot dependansa hotela Golf. To vilo je zgradil Emerik Mayer, veletrgovec iz Ljubljane v letu 1888; v lasti te družine je bila vse

do zaplembe leta 1946. V poznejših letih je služila raznim upravnim potrebam Bleda, ob koncu tudi hotela Golf.

Lepo število počitniških vil so zgradili ob robu kmetijskih površin v smeri proti Straži, izredno lepega prostora za poletno dopustovanje. Začnimo pri vili Straža, kjer sta v letu 1899 kupila svoje zemljišče Anton in Fani Vrhunc pa ga v letu 1912 podelila Slavomiru Vrhuncu in Frančiški Holzapfel, roj. Vrhunc, takrat v Bratislavi. Postavila sta pravo poletno hišo (Želeče 48, danes Pod Stražo št. 11), ki pa sta jo že leta 1913 podala Berti Machek, hčerki feldmaršala Macheka iz Ljubljane. Leta 1921 jo je ta prodala grofici Angeli Auer-sperg iz Ljubljane. Nato so se zvrstili lastniki Kristina Sitar, Emil Navinšek, brivski mojster iz Ljubljane, končno sta jo odkupila leta 1928 Rudolf in Etelka Rosenberg, veletrgovca z moko iz Sombora. Seveda je bila v letu 1941 zaplenjena, leta 1942 pa jo je odkupila Erika Clement, uradnica socialnega skrbstva za področje Gorenjske (NSV). Takoj po vojni je bila vrnjena bivšim lastnikom, ki pa sta umrla v taboriščih kot Žida in leta 1957 jo je prevzel sin Nikola Rosenberg, sedaj stanujoč kot farmar v Johannesburgu. Od njega jo je kupila Fani Brišček, upokojenka z Bleda; stavba sedaj čaka na rušenje zaradi dotrajanosti, poleg nje pa raste že nova.

V sosodstvu je vila Lipa (Želeče 51, danes Pod Stražo št. 10). Vrsta lastnikov se je zvrstila od 1899 dalje, ko je tamkaj odkupil zemljišče Mihael Jamar, a leta 1911 zgradila hišo Marija Jamar, roj. Müller, iz Boh. Bele. Zaradi zadolženosti je vilo prevzela Ljubljanska posojilnica, leta 1917 pa odkupil tukajšnji lekarnar Hugo Roblek, že 1918 pa Nikola Petrič z Bola v Dalmaciji in nato 1922 Ivan Frelih, višji računski svetnik v pokoju iz Ljubljane. Leta 1929 je vilo kupila Anka Polak, žena industrijalca iz Tržiča, nato pa leta 1940 podelila Zorki Jeremić iz Beograda. V vojnem času jo je zaplenila nemška okupacijska oblast, v letu 1961 pa odkupila Adolf in Anica Žvegelj z Bleda, vendar je po letu 1962 Adolfovo polovico pridobila Rozi Žvegelj. Danes služi za stanovanjske potrebe lastnikov ter oddajanju turističnih sob.

Le malo dalje pod vznožjem Straže je vila (Želeče 42, sedaj Pod Stražo št. 9), last Marije Kusturin s predkupno pravico mldl. Vladimira Kreča. Tudi tu se je zvrstila vrsta lastnikov od Nikolaja Tuška iz Mlinega v letu 1896, Ivane Tušek leta 1912, po darilu leta 1913 France in Albin Tušek iz Celovca. Leta 1917 jo je odkupil lekarnar Hugo Roblek, a že 1919 je prešla v last Julija Trunka, župnika iz Borovelj, 1920 pa Antona Lavrenčiča, prokurista Kreditne banke iz Ljubljane. 1923 jo je prisvojil Artur Jakše, prokurist Slaven-

Vila Savica Emerika Mayerja, trgovca iz Ljubljane, podrtá leta 1982

ske banke iz Ljubljane in 1930 podedovala žena Ana Jakše. Leta 1934 jo je odkupil odvetnik dr. Vladimir Kreč iz Ljubljane. Po zaplembi v medvojnem času so jo bivši lastniki ponovno pridobili v letu 1945.

Majhna počitniška hišica je tudi Pod Stražo 8. Tu so bili lastniki: 1899 Frančiška Verhunc iz Ljubljane, leta 1917 Ivan Kenda, hotelir z Bleda, hišica je bila zgrajena šele leta 1918, ko se je tega lotil Emil Forkapič, nadkomisar državnih železnic, ki se je preselil na Bled. Leta 1919 jo je odkupil Anton Kehrer, vladni tajnik iz Sarajeva, sicer pa vladni uradnik z Dunaja. Po zaplembi leta 1946 jo je odkupila 1965 Vlasta Reja, roj. Krofta, in dr. Dušan Reja, načelnik Centralnega higienskega zavoda iz Ljubljane. V letu 1982 jo je podedovala Marija-Vlasta Reja. Služi pa še danes letovanju.

V sosedstvu je vila Savica (Želeče št. 55, danes Pod Stražo 7 in št. 44, danes št. 6). V letu 1899 je zemljišče odkupil Ignac Pokorn iz Maribora, nato pa 1908 postavila počitniško vilo Ivana Pokorn, ki je pridobila zemljišče po podaritvi. V letu 1917 jo je odkupila Angela Weiss, žena zobozdravnika iz Ljubljane. Po zaplembi po okupatorju sta jo odkupila leta 1943 Hieb in Elizabeta Theiss; oba priseljena iz Južnega Tirolskega. Po zaplembi leta 1947 pa sta tako počitniško hišo kot vrtno zgradbo odkupila leta 1954 Miloš Polak in Ivanka Ažman. Danes je ena kot druga stanovanjska zgradba.

Sedaj pa smo že pri skoraj najstarejših počitniških vilah na Bledu. Tu je vila »Erika« (Želeče 47, danes Pod Stražo št. 5), ki jo je zgradil Alfonz Freiherr v. Zois v letu 1871 in jo leta 1891 podelil Egonu baronu Zoisu v.

Edelsteinu. Še isto leto jo je odkupil blejski hotelir Ernest grof Aichelburg iz Trsta. V letu 1917 je prešla v last lekarnarja Huga Robleka, nato pa slede številni lastniki: leta 1918 dr. Anton in Gina Kodre z Bola v Dalmaciji, 1919 Ivana Lechner iz Črnomlja, 1921 Alojz Lentz iz Ljutomera, 1925 Dragica Grossman, prav tako iz Ljutomera, potem pa leta 1931 Ivan Kunaver, trgovec iz Ljubljane, ki jo je še istega leta podaril Alojzu Jankoviču, sestniku iz Ljubljane. V letu 1943 je bila zaplenjena, 1945 pa vrnjena Alojzu Jankoviču, v letu 1979 jo je za njim in Samom Jankovičem podedovala Meta Bonicella, roj. Jankovič, doma iz Bergama v Italiji. Še danes služi počitniškim potrebam družine.

Prav v enakem slogu zgrajena je malo dalje pod Stražo vila Ciklama (Želeče 35, danes Pod Stražo 4). Tudi to je leta 1880 postavil Alfonz Fr. v. Zois, od leta 1891 vse do leta 1917 je bila deležna enake usode kot vila Erika, ko jo je odkupila Ida Škof, trgovka iz Ljubljane. V letu 1939 jo je prevzela Kmetška posojilnica za ljubljansko okolico, leta 1940 pa odkupilo podjetje I. Knez iz Ljubljane. Leta 1942 je zapadla pod zaplembo, po vojni se vrnila v staro last nato pa so se vrstili družinski lastniki: 1955 Lea Knez, 1958 jo je po darilu pridobil Tomo Knez, ta pa še istega leta prodal Narodnemu odboru okraja Zrenjanin, ki upravlja z njo še sedaj za počitniške potrebe. Med vojno sta jo v letu 1943 kupila priseljenca Stanislav in Anna Kunz iz Ljubljane.

Prav pod Stražo je še ena novejših pravih počitniških hišic, zgrajena leta 1936. Zgradila jo je Marija Soklič, roj. Torkar iz Sela, dejansko pa je bil njen lastnik Franc Soklič. Leta 1941 jo je prodal industrijalcu Vladu Savčiču

in Dimitriju Miškoviću, oba iz Beograda. Leta 1954 je odkupil zaplenjeni del M. Savčiča od LOMO Bled, drugo polovico pa od D. Miškovića v letu 1955 univ. prof. inž. Karel Košak iz Ljubljane. Ta hišica (Želeče št. 72, sedaj Pod Stražo št. 3) je še sedaj prava počitniška hišica.

Na nasprotni strani ceste na Stražo sta še dve vili, ki jih štejemo med najstarejše na Bledu. To sta vila Edelweis-Planinka (Želeče št. 30, danes Želeška cesta 30) in vila Grille (Želeče 29, danes Želeška cesta 16). Zgradil ju je v letu 1874 Kamilo grof Aichelburg in jo leta 1905 podelil Ernestu grofu Aichelburgu, ki je živel v Trstu, in ženi Evgeniji Aichelburg, ki je to posestvo leta 1921 v celoti podedovala. Še isto leto je prisvojil obe vili Leon baron Baillou in njegova žena Josipina, naslednje leto pa je to odkupil Anton Koritnik, trgovec in hotelir hotela Slon v Ljubljani. V letu 1941 je bila posest zaplenjena in prodana Erwinu v. Ritter Mehleu. Po vojni je bila povrnjena Antonu Koritniku in sta si jo po letu 1963 porazdelila dr. Niko Koritnik, ki prebiva v Italiji in inž. Anton ml. Koritnik iz Ljubljane, ki je v celoti lastnik vile »Grille«. Prva vila služi stanovanjskim namenom, druga pa le za dopuste.

V drugi smeri pod Stražo, tam kjer popelje cesta proti Dindolu in kamnolomu, ponovno srečamo eno najstarejših vil na Bledu, vilo Ključce (Želeče 23, danes Želeška cesta 30). Od leta 1874, ko jo je zgradila Serafina grofica Welsersheim, se je vrstilo precejšnje število lastnikov. Po njej je leta 1905 postal lastnik Rudolf grof Welsersheim, tajni svetnik in poslanik Avstro-Ogrske v Madridu. Od leta 1921 do 1939 so se vrstili lastniki Matilda Georgewitsch, roj. Pongratz, leta 1936 so si jo pridobili Lili Habig, grof Segur Carbanec, roj. Georgewitsch, Janka Spath de Apadia, ki je živel v Argentini, in Irma Turković, vse naslednice Georgewitsch. Leta 1942 in 1953 so bili zaplenjeni deleži Irme Georgewitsch in Janke Spath, medtem ko je 1/6 posesti Guida Georgewitscha iz Ormoža odkupila občina Bled v letu 1957, ker je bilo dokazano njegovo sodelovanje za NOV. Leta 1954 sta to vilo v celoti odkupila Pavel in Marija Ferjan, uporabljajo pa jo v stanovanjske in turistične namene.

Novejša vila je zrasla v letu 1937 na zemljišču, ki ga je Aleksandra Iljin iz Beograda odkupila od Jožeta Berca iz Želeč. Vila je dobila številko Želeče 76, danes Pod Stražo 29. Aleksandra Iljin je bila soproga inž. Iljina, sodelavca francoske firme Batignol, ki je gradila železnice in železniške mostove pri nas. Bili so ruski emigranti. V letu 1942 so vilo podarili Gregorju Mitkiewitschu, prav tako ruskemu emigrantu. V povojnem času je bila

leta 1947 zaplenjena in je po zamenjavi prešla v last Anke Verlič iz Ljubljane. V letu 1964 so jo odkupili Nada Bohte iz Ljubljane in so-lastniki Zvonimir Bohte, Melita Milavec ter Eva Greisamm Boeck, zasebnica z Dunaja. Danes je v lasti akademika inž. Staneta Krašovca. V bližini je leta 1933 začela graditi počitniško vilo ruska emigrantka Dara Grajevskaja iz Beograda (Želeče št. 79 — danes Pod Stražo št. 27). Še nedokončano je podedovala leta 1949 Terezija Engelman iz Ljubljane, za njo pa Ivan Mesnjankin, zasebnik iz Beograda. Dokončal jo je Friderik Kovše, živinozdravnik na Bledu. Za njim so jo podedovali njegova žena in otroci. Seveda služi danes stanovanjskim potrebam.

Ob vznožju Straže so v poznejših letih zrastle še številne vile. Tako je leta 1933 zgradila Marija Pollak, žena veletrgovca z moko iz Ljubljane, vilo v Želečah št. 68 (danes Pod Stražo št. 18). Vilo so v dobi okupacije zaplenili, po vojni pa jo je leta 1958 odkupila Zveza kompozitorjev iz Beograda, leta 1971 pa mesto Beograd za svoj počitniški dom. V istem letu je v bližini zrasla vila (Želeče 71, danes Pod Stražo 20), ki jo je zgradila Antonija Reich, žena lastnika ene prvih kemičnih čistilnic iz Ljubljane. Pred vojno jo je podelila svojim otrokoma Antonu, ki je padel v partizanih, in Majdi, leta 1971 jo je podedovala hčerka Majda Reich, por. Scarabelli, z bivališčem v Milanu. Vila še danes služi počitniškim potrebam.

Leta 1932 je Rija Podkrajšek iz Ljubljane, urednica ženskega lista »Žena in dom«, — v lasti njene družine je bila tudi Delniška tiskarna v Ljubljani — postavila vilo Želeče št. 67 (danes Cankarjeva 21). V medvojnem času je bila vila zaplenjena, odkupil jo je Richard Schmitt leta 1944 ter se vanjo začasno tudi vselil. V povojnem času je začasno preživljala v njej družina Rija in Emil Podkrajšek, danes pa jo v počitniške namene uporablja hčerka Jana in Frane Milčinski-Ježek.

Večja vila Želeče št. 43 (danes Cankarjeva cesta 17) je zrasla prav tako v tem okolišu pod Stražo leta 1896; zgradila jo je Otilija Russiak iz Ljubljane, a že leta 1902 jo je odkupil lesni trgovec Vinko Hudovernik iz Radovljice, leta 1906 pa Marija Klimek z Bleda. Leta 1916 so jo prodali Antonu Jelencu iz Logatca, 1929 pa jo je odkupil Jože Podobnik, preglednik finančne kontrole v Ljubljani, ki se je semkaj tudi preselil. Od leta 1952 je v lasti hčerke Mihaele Seljak, ki sedaj živi v Novi Gorici. Vila tako služi deloma počitniškim namenom pa tudi turistični dejavnosti.

Na isti cesti (Zagorice 88, danes pa na Cankarjevi cesti 3) je leta 1919 odkupil počitniško hišo dr. Mihajlo Rostohar iz Ljubljane in jo leta 1928 prodal Tereziji Tertnik in Meti

Megler iz Ljubljane. Po zaplembi med vojno je po vojni prešla v last Mete Megler, po njej so jo leta 1969 podedovali Rešo Sitar, Milan Silc in Miha Šepec; uporabljajo pa jo za poletno bivanje.

Malo proti središču kraja je v letu 1933 postavil svoj počitniški dom dr. Fran Minař, zdravnik specialist in žena Jela iz Ljubljane. Vila je imela št. Zagorice 113, danes ulica Narodnih herojev 3. Med vojno jo je odkupil 1943 Adelařid Moro, roj. Stacul, po vojni pa jo je leta 1953 podedovala žena Jela Minař, roj. Rocco, za njo pa leta 1967 hči Jela Nedeljkovič, roj. Minař, živila pa je v Johannesburgu. Po njeni smrti leta 1974 je vilo podedoval mož Branko Neđeljkovič. Vila služi danes v stanovanjske namene.

V bližnji okolici, Zagorice št. 84, danes Plainska cesta 1, sta v letu 1937 Anton in Angela Oven, oba iz Ljubljane postavila manjšo hišico, katero je v počitniške namene odkupila leta 1940 Nina Mitkievič, žena novinarja iz Beograda. Po zadnji vojni je prešla v družbeno last in leta 1954 sta jo odkupila Franc Vrevc in Silvester Mlakar iz Gorij. Slednji je odstopil naslednje leto svoj del Francu Vrevcu, leta 1981 pa sta za njim hišico podedovala Jože in Jernej Vrevc.

Na začetku vasi Zagorice ob poti v Ribno je v letu 1906 takratni gradbenik Josip Hronek zgradil bogato počitniško vilo imenovano »Generös« (Zagorice, št. 46, danes Ribenska cesta 4) z gospodarskim poslopjem (Ribenska cesta 2). Zgrajena je v slogu, katerega je še večkrat uporabil na Bledu gradbenik Hronek. Leta 1911 je bila prisojena ženi Ani Hronek, leta 1916 pa Francu Rusu, nadučitelju in županu, ter Ivanu Pretnarju. Že naslednje leto jo je odkupil Josip Bergman iz Ljubljane, a 1926 Ana Ristić, roj. Popovič, žena trgovskega zastopnika iz Beograda. Po zaplembi v vojni so jo leta 1946 podedovali Svetozar, Zaharija in Vojislav Ristić. V povojnem času je bila namenjena le stanovanjskim potrebam, ter danes delno služi tudi turističnim namenom.

Dalje po cesti proti Ribnemu je v letu 1937 Ferdo Palovec, dentist iz Ljubljane, odkupil od Rozalije Kovačič hišo Zagorice št. 121 (danes Ribenska cesta 26). Po zaplembi med vojno je v letu 1952 prešla v last Božene, Ljerke in Zdenke, por. Piorettet Palovec. Hiša še danes služi počitniškim potrebam teh družin.

V medvojnem času so se s pozidavanjem že začeli širiti na obronke Bleda in segali tudi na njivske površine. Tako so rasle ob cesti na Koritno kar tri počitniške hišice, grajene za prodajo interesentom. Tako je prvo (Zagorice 115, danes Koritenska cesta 2) kupil Ivan Pokorny, lekarnar z Bele Cerkev, leta 1936 jo

je odkupila Simona Margarete iz Beograda, leta 1942 pa dr. Zdravko Nižetič (tega leta je bila opravljena le vknjižba, kupljena je bila pred vojno). Po zaplembi med vojno jo je odkupila Hilda Zois, uradnica tukajšnje okupatorske uprave. V povojnem času jo je kupil dr. Vito Lavrič, univerzitetni profesor iz Ljubljane. Hišica je danes stalno naseljena. Sošednjo je leta 1932 odkupil dr. Gliša Stojšić, odvetnik iz Beograda. Po zaplembi med vojno jo je takoj leta 1947 odprodal Milki Bogataj, leta 1982 pa podedovala Elizabeta in Rajko Bernik. V povojnem času ta hiša (Zagorice 109 — danes Koritenska 4) ne služi počitniškim potrebam.

Drugo hišo (Zagorice 110, danes Koritenska cesta 8) je leta 1935 kupil Aladar Menzer, odvetnik iz Vršca. Med vojno jo je po zaplembi odkupila dr. med. Ane Marie Balitsch iz Maribora. Po vojni jo je leta 1949 po zaplembi dobil v zamenjavo Miha Tavčar iz Mlinega 110, ta pa jo je leta 1953 odprodal Maksu in Zori Rostohar. Za počitniške namene po vojni ni več služila.

Le malo dalje je leta 1935 Gita Killer zgradila počitniško vilo, modernejšo in dokaj razkošno z bazenom v vrtu (Zagorice 117, danes Koritenska cesta 32). V povojnem času (1950) je bila vila zaplenjena v korist Predsedstva vlade SRS. Po treh letih jo je prevzel v upravljanje hotel Toplice, leta 1974 pa so jo dali v zamenjavo Jerku Rusu za zgradbe in zemljišče za umetno drsališče.

Le redko kje je bila kaka počitniška hiša postavljena zunaj okoliša, kjer so takšne vile gradili. Vendar so bile tudi izjeme. Tako je leta 1936 postavil hišo dr. Ivan Pirc, zdravnik iz Ljubljane v Zagoricah 127 (danes Koritenska cesta 17). Po zaplembi v vojnem času so jo podedovali nasledniki Ivica Pirc, dr. Nasta Pirc-Delak in Marjan Pirc. Leta 1973 pa so jo kupili Gvido in Karolina Lešnik iz Boh. Bele. Tedaj je izgubila tudi počitniški značaj.

Območje, kjer so se razširile počitniške vile poleg jezerske obale in območja pod Stražo je bilo tudi okoli osnovne šole. Zakaj prav tam? Verjetno zato, ker je bilo tam več prostora med vasmi Zagorice in Grad, ni pa bilo tu boljših kmetijskih površin. Tam je zraslo kar precej lepih, večjih počitniških vil, pač na zemljišču, ki so ga prodajali blejski kmetje.

Pojdimo po vrsti. Med prvimi je zrasla leta 1909 vila Marije Blinc z Dunaja (Grad 167, Mladinska cesta 5). Leta 1941 jo je dobila v dar dr. Marta Blinc, profesorica kemije iz Ljubljane. V medvojnem času, ko je bila zaplenjena v korist nemškega rajha, jo je odkupila Helena Putzi iz Grünwalda v Italiji. V letu 1948 je prešla v družbeno premoženje, nato jo je dobil za zamenjavo Janez Žvab iz Mlinega po razlastitvi njegove hiše ob vili

Bled. V letu 1954 so jo podedovali Jerica, Jožica in Terezija Žvab. Ko so jim njihovo staro hišo vrnili, je vilo na Mladinski cesti odkupil hotel Toplice, od tega pa leta 1975 podjetje Inženiring.

Nasproti te danes poslovne zgradbe je vila »Titania« (Grad 148, danes Mladinska cesta 4). Zrasla je leta 1906, gradila sta jo Erwin, oficir iz Zolievea in Antoinetta Golias, ki sta jo leta 1917 prodala Luizi in Henriku Golias z Dunaja. V letu 1955 sta jo pridobila inž. Henrik in Marija Golias iz Ljubljane, ki jo imata s solastniki vse do današnjih dni. Kot njihov sosed je v letu 1904 zgradil svojo vilo v Gradu 137 Valentin Golias, mornariški oficir iz Pujla. V letu 1905 je dokupil sosednje zemljišče in postavil vilo Bajtico, da bi jo oddajal gostom v sezonskem času. Po prvi vojni se je preselil na Bled, tu užival pokoj, v letu 1957 pa jo je podedoval njegov sin dr. Janko Golias, višji diplomatski uradnik in konzul v predvojni Jugoslaviji. To vilo (na Mladinski cesti 2) pa uživa le v poletju.

Vilo »Bajtico« (Grad 152, danes Črtomirova cesta 3) je leta 1930 odprodal deželnemu sodniku v Gradcu dr. Rudolfu Rogerju. V povojnem času, ko si jo je priboril nazaj, je vilo leta 1948 podaril Olgi Wurner, tukajšnji učiteljici. Po njeni smrti jo je podedoval dr. Rudolf Roger, a jo takoj prodal Polonci Kovač in Metki Prelovšek, obe iz Vovkove družine iz Ljubljane. Te so jo uživale le v počitniške namene, nato pa 1979 prodali Idi Kovač, s čimer je izgubila počitniški značaj.

Hišo v Gradu 111 (danes Črtomirova cesta 7) je gradila Valentina Golias z Dunaja v letu 1894. Deset let pozneje jo je kupil zanimiv človek, profesor in mornariški oficir linijske plovbe na Reki Karlo Muis. Učil se je slikarstva v Parizu, tam obubožal in se po nakupu naselil na Bledu. Leta 1936 je to hišo kupil Rajko Gradnik, nadučitelj in šolski nadzornik na Bledu, skupaj z ženo Cirilo Černe. S tem je hiša izgubila počitniški značaj.

Na isti cesti spodaj je vila Maja (Grad 156 sedaj Črtomirova 6) iz leta 1919, ki jo je postavila Zdenka Sirc, roj. Pirc iz Kranja, leta 1931 jo je kupila Jožefa Weber, nato pa leta 1938 Julka Bajloni in Milan Mesarevič iz Beograda. V vojni je bila zaplenjena, odkupila pa sta jo leta 1944 Otto in Roza Schlopak iz Tromosula. Po vojni je bila vrnjena naslednikom lastnikov prof. Milevi Bajlon, ki jo je podarila leta 1961 Julki Škerlj, roj. Mesarevič, iz Beograda.

V lepem parku in gozdičku je bila tam, kjer je danes vzgojno varstvena ustanova (Grad 149, danes Trubarjeva cesta 7), v letu 1907 zgrajena vila »Marie«, last Franza Bergauerja in žene Marije, trgovcev iz Trsta. V letu 1913 je bila le še v lasti Marije Bergauer, nato pa

jo je izročila Elli, Marii Greenham in Helgi, por. Winkler. Ostala je v lasti teh družinskih članov vse do začetka druge svetovne vojne. Po vojni je bila vila podržavljena; uporabljali so jo kot stanovanjsko zgradbo, dokler je niso obnovili za otroški vrtec.

Ob tem vrtcu je vila Triglav (Črtomirova c. 9, preje Grad 104). Leta 1906 jo je postavil ljubljanski veletrgovec Franc Kollman, lastnik tudi Kollmanovega gradu v Ljubljani. Leta 1909 je bila prisojena Jenny Muck-Orlovi iz Aleksandrije. Leta 1917 jo je odkupil inž. Dušan Serneč skupaj z ženo Gabrijelo, roj. Hanuš. Inž. Serneč je bil tedaj ravnatelj Deželnih elektrarn Kranjske, pozneje večkratni minister, ban in ob koncu še kraljevski namestnik. Po zaplembi med drugo vojno jo je zopet pridobil leta 1946. Od leta 1952 so solastniki vile Gabrijela, Saša, dr. Boža por. Logar in Tatjana por. Avšič-Serneč, po materini smrti pa samo njene hčerke.

Med prvimi počitniškimi vilami na tem območju, ki je pred prvo svetovno vojno v celoti služilo gostom in lastnikom teh vil, je bila vilo Grad 136 (danes Mladinska cesta 3). Lastnica je bila Adalbertina Kastelic, učiteljica iz Novega mesta. Leta 1917 jo je kupil dr. Bruno Pollaco, vojaški šef zdravnik, ki je bil dodeljen vojaškim enotam bolnice v hotelu Triglav in Evropa. Kot zdravnik v zdravstveni ekipi je spremljal prestolonaslednika Ferdinanda v Sarajevo. Imel je velik smisel za kmetijstvo, zato je nakupil veliko zemljišč ob hiši in okoli nje. Sam se je dosti ukvarjal z njim in, kot pravi izročilo, uporabljal pri tem tudi okrevajoče bolnike. Po letu 1949 je bilo vse premoženje podržavljeno, zgradbo je odkupil Franc Arh, kmetijsko zemljišče pa je prevzelo tukajšnje kmetijsko posestvo Ekonomija Bled, danes KZ Jelovica, Radovljica.

V medvojnem času je v zaledju teh vil zrasla v letu 1930 vilo Podhorn, imenovana po lastnici Amaliji Podhorn iz Ljubljane iz družine ljubljanskega industrijalca Ivana Bonača (Grad 206, danes Trubarjeva c. 5). Vila je zelo reprezentančna ter je že v medvojnem času služila predsedništvu vlade, med drugim so tu občasno stanovali tedanji predsedniki dr. Milan Stojadinović, Dragiša Cvetković in drugi. Tak pomen je obdržala tudi med vojno, ko je prešla v last Pokrajine Koroške, dodeljena pa je bila Upravi v Obersalzbergu in jo je upravljal Martin Bormann vse do konca vojne. V povojnem času je bila vrnjena bivši lastnici, na razpolago pa je bila diplomatskim zastopstvom, ki so v povojnem času prebivali v času počitnic na Bledu. V letu 1960 jo je kupil Jugoslovanski rdeči križ za dopustniške namene, leta 1965 Iskra-Kranj, leta 1976 pa gradbeno podjetje SGP Gorica za svoj počitniški dom. Temu služi še danes. Bivša lastni-

ca je za to vilo zgradila v letu 1961 počitniško hišo za svojo družino.

Ob glavni cesti, ki je vodila v naselje Grad in nato dalje proti Rečici in Gorjam, to je na današnji pomembni blejski prometnici Prešernovi cesti, je zrastle večje število počitniških vil, res ne reprezentančnih, vendar še danes pomembnih, ker leže ob tem zanimivem predelu Bleda in ker so danes vse že stanovanjske hiše blejskih občanov.

Če se povzpemo od jezera proti Gradu, pridemo do vile »Bellevue«, ki je bila zgrajena v letu 1898 (Grad 115, danes cesta Svobode št. 3). Zgradila jo je Marija Klimek, posestnica z Bleda, nato jo je leta 1911 prodala Hugu Retliju, ki je prebival v Rovinju, bil pa doma na Dunaju, ter Atanaziju in Luizi Retli, oba z Dunaja. Ob koncu Avstro-Ogrske je tudi ta vila prišla pod nadzor takratne slovenske vlade. Že leta 1920 so solastninski del Anastaziju in Luizi Retli izbrisali in ga vpisali na ime Ludvika Budischovskega, tovarnarja iz Trebče na Moravskem. Lastniki so se nato še menjavali. Že leta 1931 jo je kupil tržaški trgovec Silvio Ludovico Pollacco. Sam jo ni užival, saj je bila po večini oddana v najem stanovalcem. Leta 1938 jo je kupila domačinka Mara Vovk-Poščič ter jo preuredila v penzion. Ker je bila po možu Ivanku Poščiču italijanska državljanka, je vila leta 1949 prešla v družbeno last. V njej so uredili (1956) zdravstveni dom a leta 1966 jo je odkupilo trgovsko podjetje Živila iz Kranja, ki z njo upravlja še danes.

Le malo dalje je večja počitniška vila (Grad 213, danes cesta Svobode št. 6) iz leta 1876, last slavnega blejskega rojaka in matematika profesorja Jožeta Plemlja. V njej je preživel počitnice vsa leta med obema vojnama in po vojni do svoje smrti. V letu 1966 jo je podaril hčerki Nadi, poročeni z inž. Kajetanom Kavčičem, po njeni smrti leta 1966 je postal mož edini lastnik, a po njem leta 1980 Franc in Pavel Kavčič ter Ivanka Poljanšek. Danes služi ta vila kot počitniška hiša članom Društva matematikov, fizikov in astronomov, v njej pa je tudi spominska soba, posvečena bivšemu lastniku matematiku Josipu Plemlju.

Na njo meji družinska vila »Mon Repos«, zgrajena v letih 1918 in 1920, last Riharda Pallierja iz Budjejevic na Poljskem (Grad 157, Prešernova cesta 37). Leta 1927 jo je podedovala Luiza Pallier, roj. Kotar iz Prage. V povojnem času je prešla v družbeno lastnino, v letu 1954 pa jo je odkupil Martin Perc, delavec z Bleda. Tako je postala stanovanjska zgradba. Blizu nje je v letu 1919 dr. Anton Gerzinič iz Ljubljane zgradil svojo počitniško hišo (Grad 158, Prešernova cesta 35). Leta 1931 jo je odkupila Tila Vovk, lastnica poleg stoječega penziona »Mon Plaisir«-Me-

žaklje. Leta 1948 jo je podelila Metki in Polni Vovk, obe iz Ljubljane, vsaki do polovice. Leta 1962 pa so jo prodali dr. Janku Pompe-tu, profesorju in njegovi ženi Ani roj. Savnik.

Helena Izmajlova, roj. Springer, žena industrijalca z Užic, je zgradila hišo Grad 194 (Prešernova cesta št. 29). Pozneje jo je namenila v turistične namene. V medvojnem času je res služila kot penzion, po vojni jo je leta 1960 prodala Istrski komunalni banki in štedionici v Pulju, ta pa leta 1963 Elektroprivredi Beograd kot počitniški dom. Nad to zgradbo je zasebnica Valy Andrette iz Ljubljane postavila večjo počitniško vilo, vilo Nelly (Grad 187, Prešernova cesta 27), ki je prav tako nato služila kot pension. Zaradi zadolženosti jo je lastnica leta 1938 prodala Frančiški Novak, ženi tovarnarja iz Radovljice. Med vojno je bila zaplenjena, a jo je po osvoboditvi pridobila nazaj. V letu 1946 jo je podelila hčerki Štefki Savnik, roj. Novak. Slede nato spremembe lastništva: nakup Ivica in Frančiške Goričan iz Ljubljane vsaka do polovice, leta 1958 jo kupi Socialni zavod za zavarovanje v Pulju, a v letu 1960 je prešla v last Državnega sekretariata za narodno obrambo kot počitniški dom.

V naselju počitniških vil je Valentina Golias z Dunaja zgradila v letu 1899 družinsko vilo — danes vila Jova (Grad 205, danes Črtomirova cesta 5). Že leta 1904 je hiša menjala lastnika. Odkupil jo je že znani Karlo Muis, profesor in mornariški linijski poročnik z Reke, ki je preživel tu težke trenutke zaradi finančnih težav in jo je moral v letu 1934 prodati lekarnarju Jovanu Teodoroviću iz Daruvarja, ki je tudi sicer odkupil tu na Bledu več zemljišč. Tik pred vojno je vilo kupila Ida Legat, roj. Šturm iz Polja, po njej jo je leta 1977 podedoval sin Tine Legat in leta 1978 Stefan Široka, filigranist z Bleda.

Vilo »Danica« (Grad 105, Trubarjeva cesta 6), je postavila že leta 1897 Marija Skale iz Ljubljane, žena direktorja Ljubljanske klavnice. V letu 1922 so lastništvo podelili Pavli, Janku in Danici Skale, leta 1924 sta Janko in Danica Skale pridobila še nekaj deležev. Vila je nato leta 1930 postala v celoti last Danice Skale. Zaradi zadolženosti je postala 1936 last Dravske Mestne hranilnice, še istega leta pa Prometnega zavoda za premog dd. Ljubljana. V vojnem času jo je kot zaplenjeno odkupila Hilda Prantl, roj. Horner. Po vojni so se lastniki menjavali: leta 1947 je postala Katja Vrečko, leta 1951 Angela Marošan in končno jo je 1969 odkupil Elektro Žirovnica, Moste.

V istem okolišu je nastala tudi počitniška hišica (Grad 146, Trubarjeva cesta 4), ki sta jo v letu 1906 zgradili Pavla in Marija Skale iz Ljubljane, vsaka do polovice. Leta 1917

sta jo prodali Elzi Tominšek iz Ljubljane. Po zaplembi med okupacijo jo je leta 1943 odkupil Hermann Schwickert, priseljenec iz Gorice. V letu 1951 sta jo podedovali dr. Zora Polak-Tominšek in Vlasta Tominšek. Vse premoženje dr. Zore Tominšek, sta si po letu 1977 pridobili arh. Sonja Tominšek in mldl. Tadeja Tominšek, obe iz Ljubljane.

V času med obema vojnama so se lotili vprašanja počitniških vil tudi tako imenovanih Vrhunčevih in farovških njiv, to je zemljišče, kjer stoji danes Vojno počitniški dom z okolico. To zemljišče je bilo do takrat nepozidano razen gornji greben tega zemljišča, ki pač ni bil primeren za kmetijsko obdelavo. Tam je v letu 1911 zgradila hišo dr. Matilda Eder, žena zdravnika dr. Ricarda Edra, ki je delal v Rikljevem naravno zdravstvenem zavodu. Znano je namreč, da Arnold Rikli ni bil zdravnik, za svoje zdravstvene kure pa ga je moral nastaviti. O tem problemu je bilo veliko razprave v tistem času okoli Riklija. Po letu 1925 so premoženje (Grad 176, danes Prešernova cesta 54) podelili še na dr. Marijo Eder, na vsakega po eno tretjino. Leta 1930 je hišico odkupila Marija pl. Agič iz Zagreba. Ti so jo zadržali v počitniške namene do danes, ko sta lastnika Draga Marovič in Marjana Horvat vsaka do ene polovice.

Pod to hišico je zrasla v času med obema vojnama leta 1934 hiša Grad 207 (Prešernova cesta 58) v lasti dr. Ade Broh in prof. Milke Broh. Med vojno sta se umaknili z Bleda, hišo pa je kupil v letu 1942 Hans Steiner, uradnik na tukajšnjem deželnem svetu (Landratu) v Radovljici, kjer je skrbel tudi za ribištvo in lov v vojnem času. Po vojni je bila hiša vrnjena Adi Broch, od katere jo je leta 1953 kupil dr. Miroslav Hribar, profesor medicine in žena Tomica iz Ljubljane, leta 1966 pa podedovala žena Tomislava Hribar, ki je vilo l. 1984 prepuščala otrokoma dr. Miši, por. Habinc in dr. Primožu Hribarju.

Na grebenu je še večja vila, ki jo je v letu 1901 postavila Agnes von Hempel iz Gradca (Grad 129, Prešernova cesta 60). Po prvi svetovni vojni jo je leta 1919 podarila dr. Jožefu Joschu iz Celovca. V letu 1922 sta jo kupila dr. Mihael in Karolina Truden, roj. Skulc; uživala sta jo v poletnem času, sicer pa živela na Dunaju. Po njuni smrti sta jo podedovala univerzitetna profesorja dr. Milko in Gojmir Kos ter Pavla Primožič z Bleda, že leta 1963 pa odkupili Marija Heine, Agneza Kersnik in Ema Gregorič. Vila še danes služi počitniškim namenom.

Okoli osnovne šole, kjer je zraslo toliko počitniških hiš, kakor smo že deloma spoznali, sta postavili v letu 1919 Emilija in Evgenija Forkapić iz Zagreba hišo Grad 173 (Črtomirova cesta 4). Zaradi finančnih težav jo je od-

kupil Venceslav Kubelka, korvetni kapetan iz Ljubljane. Po letu 1938 je pripadla ženi Aleksandrini Kubelka in njeni hčerki, tik pred vojno pa jo je kupil zagrebški obrtnik Dominik Vrbanc. Sledili so nato lastniki: Mirjana Križ, roj. Vrbanc (1961), pa Pepca Resman iz Ljubljane (1964), končno pa leta 1976 Milivoj in Terezija Pobor, gostilničarja iz Lesc. S tem je tudi ta vila zgubila počitniški značaj, še posebej po celotni predelavi in obnovi.

Ob osnovni šoli je v letu 1901 zrasla hiša Grad 122 (Prešernova cesta 30), zgradila jo je Olga Muys, roj. Heinricher, vdova bibliotekarja Gottfieda Muysa iz Ljubljane, doma iz Crefelda v Severni Nemčiji. Po smrti v letu 1922 — pokopana je na Bledu — jo je zapustila dr. Franu Spillerju Muysu, okrajnemu glavarju in pozneje odvetniku v Ljubljani. Med vojno je po zaplembi prešla z nakupom v last šolskega nadučitelja na Bledu Sebastiana Jerolitscha. Po vojni sta jo leta 1960 odkupili Marija in Ivanka Šparovec z Bleda ter leta 1982 pa postala solastnica še Nuša Lobnikar, s tem pa je izgubila počitniški značaj.

V tem okolišu omenimo še dve novejši vili. V letu 1932 je postavil počitniško hišo Mirko Štepič, veletrgovec z vinom iz Ljubljane (Zagorice 103, danes Črtomirova cesta 12). Med vojno je bila zaplenjena, odkupila sta jo inž. Gustav Tönies in žena Herta, roj. Hungerer. Po vojni so jo vrnili bivšim lastnikom in danes je v lasti Mare Štepič, roj. Šterk, ter Brede in Mirka Štepiča.

V njeni bližini je leta 1935 začel z gradnjo počitniške hiše Mihael Rihard Rubinstein iz Merana. Hiša (Zagorice 125, danes Trubarjeva cesta 9) je bila med vojno zaplenjena, nato pa sta jo leta 1954 odkupila Jože in Jelka Zupan ter gradnjo tudi dokončala.

Ob glavni beljski prometnici je zgradil svojo hišo (Grad 139, sedaj Prešernova cesta 26) v letu 1906 Benedikt Lergetporer, priznani kartograf, ki se je priselil na Bled iz Tirolske in se ovekovečil pri odkrivanju Vintgarja. Za njim je postala lastnica hiše Marija Lergetporer, podedovala pa jo je njena hči Berta Lergetporer (1918), ki se je za stalno naselila na Bledu. V letu 1947 pa sta podedovala vse to premoženje Metka in Robert Vodička, hiša pa je že preje izgubila svoj počitniški značaj.

Le malo dalje je bila počitniška hiša Grad št. 35 (Prešernova cesta 8), zgrajena v letu 1909. Postavil jo je Anton Rogač z Bleda. V letu 1918 pa jo je kupila v počitniške namene Otilija Zupanc iz Welsa. V poznejših letih so se za stalno naselili na Bledu. V povojnem času je hiša prešla v družbeno last, a jo je po letu 1954 odkupil Jože Kapus, po vojni predsednik blejske občine.

Zunaj okoliša pri osnovni šoli so posamezne počitniške hiše zrasle tudi raztresene po Gradu. Na hribu, kjer se cesta prevesi proti Rečici, je leta 1911 Ivana Ebenwein kupila hišo (Grad 28, Grajska cesta 17). V letu 1918 jo je odkupil Theodor Schön, bančni uslužbenec iz Sofije, ki je živel v Zagrebu. Uživali so jo za počitnice, dokler je leta 1949 ni odkupil Josip Petan, hotelir iz Zagreba. Leta 1948 so jo odkupile sestre Marija, Ivanka in Antonija Šparovec iz Lipnice, potem pa so jo leta 1960 prodale Počitniški zvezi Slovenije. Ta jo uporablja za počitniški dom. Po vrtu te hiše je speljana kratka sprehajalna pot na Blejski grad.

Le malo nižje od te je bila že v letu 1845 zgrajena hiša Grad 32 (Grajska cesta 40). V poznejših letih so se vrstili kot lastniki: 1882 Janez Marolt, 1912 mldl. Janez Marolt, leta 1915 pa jo je prevzela Mestna hranilnica v Ljubljani. V letu 1916 jo je za svoje počitniške potrebe odkupil Ciril Koch, magistratni svetnik in mestni arhitekt iz Ljubljane. Pozneje leta 1926 je zapuščino prevzela Marija Koch in solastniki. Dalje jo je odkupila Slava Sušnik, roj. Koch, iz Ljubljane (1931). Leta 1943 jo je pridobil Friderik Janša, leta 1949 pa Slava Janša, preje Koch, ki je leta 1960 polovico premoženja predala sinu Jožetu. V letih 1963, 1972 in 1981 so Janši prodali dele hiš Veri Adlešič, Ivici Pirc, dr. Nasti Pirc-Delac in Bogdanu Šuligoju. Še danes hiša služi počitniškim potrebam.

Na Selišah, po domače pravijo tam tudi na »Čukih«, je leta 1911 postavil letno hišico — po zgledu Rikljevih barak — Pavel Rikli. Leta 1919 jo je odkupil Jurij Trunk skupaj z drugim Rikljevim premoženjem, še istega leta je lastnik postal dr. Adam Hafter, leta 1925 Tila Vovk (Grad 166, danes Seliška cesta 2). Tu je zasilno stanoval naš slikar Matija Ja-

ma. Leta 1950 jo je kupila Persida Kraljič, gospodinja iz Zemuna, od nje pa 1959 Nikolaj Ščavina, ki jo pretežno uporablja za stanovanje in gostišče.

Krajši čas je služila počitništvu tudi hiša Grad 168 (danes Partizanska cesta 49), ki jo je postavil leta 1909 Matevž Friller z Grada, lastniki so pozneje bili dr. Mihael Truden, Karolina Truden, Anton Schulz in od leta 1928 mldl. Sabina Bole. Leta 1930 jo je kupil Rajko Turk, znani poslovnež iz Ljubljane, ki jo je uporabljal le za počitnice, nato pa zamenjal z Ljudmilo Piber, ženo pleskarja iz Bleda. Hiša je ostala v lasti njegovih naslednikov.

Tako smo prišli z našim opisom do kraja. Iz njega sledi, da so se v dobi turističnega razvoja polnila s počitniškimi vilami in hišami ozemlja in prostor vseh petih blejskih starih vasi. Mnoge danes ne služijo več prvotnemu namenu in so se prelevile v stanovanjske zgradbe. Najnovejših, povojnih počitniških hiš in hišic v opis zavestno nismo vključevali, ker po svojem videzu in lokaciji niso niti blizu tako izrazite in pomembne, kakor opisane. Toda poudariti je treba: vse so močno vplivale na urbanistično podobo kraja in njihovo zlivanje hkrati s hoteli, gostišči in drugimi turističnimi in športnimi objekti s starimi kmečkimi jedri blejskih vasi v pojem svetovno znanega letovišča — mesto Bled.

OPOMBA

Viri za to razpravo so glede na število podatkov tako obsežni, da jih ne gre naštevati in citirati v podrobnostih. Zato navajamo le pglavitne fonde. Ti so: Gradbeni arhiv občine Bled; Katastrske mape k. o. Bled, Želeče in Rečica; Zemljiška knjiga občinskega sodišča — enota Radovljica, k. o. Bled, Želeče, Rečica; Hišna numeracija občine Bled iz leta 1961.